

گلشنِ گلشن

Ketabton.com

بهاره گلشنی خندانده کوی

اظهار الله اظہار

Izhar is a poet of accurate vision. His observation is sharp and keen. His response to his surroundings is quick, and poetry is marked with liberty, variety and romance. The precision of words goes with the rationality of his genuine fiery thoughts. The ideas are new and fresh. Like Dr. Jonson, he believes that there is no royal road to success in literature. That is why his style is elegant, effective and graceful. There is clarity, order and restraint in his poetry. His poetry fills you with admiration and you feel your taste for poetry, is getting mature. Izhar's poetry is an untraditional form of poetry, in the sense that it contains freshness, maturity and a unique quality of sound and sense.

By:-

*Pher Alam Shinwari
Daily Frontier Post,
Peshawar Pakistan.
Sunday, July 2, 2000*

Izhar Ullah Izhar

Lecturer in Urdu
Islamia College Peshawar University
Phone: 240305

کاہنڈی دکل پیہ لاس کبھی خونڈنہ گوی

اظہار اللہ اظہار

سنہ یکبتہ اف رائٹرز (رجسٹرڈ) پبلسور (پاکستان)

۳ انتساب

د هاڅي دروند پلار په نامه چې وايي
"د عيت زخونه لا بنگاره شي
پوهه چې څومره حجابونه راوړي"

* * *

د خوږې مور بي بي په نوم چې وايي
زما دې هېڅ نه دي پکار بچيه
رې دې ودان کړه زما هرڅه ته ي

* * *

د خپل معصوم بچي حسان په نامه
چې زر تر زره د قرآن حافظ شي
او رې ترې جوړ کړي د اسلام مجاهد

له دا زما د والد صېب پروفېسر انعام الله جان قېن صاحب شعر دے
چې د هغوي په شعري مجموعه "ژوندون که بېلتون" کې چې چاپ دے
اظهار

د اشاعت حق محفوظ دے

کتاب : کابني دگل پاه لاس کېږي خوند: ټکوي
شاعر: اظهار الله اظهار
پاښتل: محمد فرېم انصاري
ترتيب: محمد اياز غزل، شکیل احمد ناياب
اهتمام: پروفېسر شوکت الله حن، محمد داؤد کمال
پروفېسر ټک: نوشاد حکيم، پروفېسر سيد ايوب شاه
روجه اشاعت: ۱۵ اگست ۲۰۰۰
پريس: انصاري پرنټنگ پريس محله جتکي پېښور
کتابت: ارشاد خان پښتو اکېډمي پېښور
قيمت: ل روپۍ (۱۰)

اظهار الله اظهار لکچرار اردو خانگه اسلاميه کالج

پېښور يونيورسټي

فون: ۲۴۰۳۰۵

هایکو تہوتنی او نیوکی

دُ هایکو ساخت او هیئت خه دے. کومو معروضی حالاتو او نفسیاتی عواملو زبہن و لپ دہ. خه تاریخ، ثقافتی او سماجی پس منظر لری او پنتو ادب ته کله، خنگه او له کومه راغلی دہ. ددی وضاحتونو بچنی ضرورت نه دے پاتی شوے. خکه چي اوس د دنیا د نورو ژبو او ادبیاتو نه قطع نظر د پنتو ژبی او ادب د سر نقادانو او ادیبانو هم په دی حوالی سره دومره ضروری مواد او اهم معلومات مخی ته راوړلی دي چي دوباره ذکر به یی نوستونکي د تکرار د یی خوندي او د نظر د ستومانۍ سره مخ کړی. گڼی نو دی سلسله کڼی زما مضمون چي زما د هایکو رومی، مجموعه "رانه غورږونو کڼی بنگلہري شہنگوي" کڼی چاپ شوے دے. باید چي اولوستلی شي. او بیا په تہه تہه د بناغلی محمد یاز غزل صہب تفصیلي مقاله چي د هغوي د هایکو په مجموعه "د بناگتونو د صحرا وریني" کڼی موجوده دہ

په دی حقله کڼی کشاپی هوارولې شي.

خکه نو دلته زما مقصد د هایکو په تیکنیک خه تحقیقی مضمون یا مقاله لیکل نه دي بلکي د هغی اختلافاتو سراسر هم نه بلکي سرسري شان جاج اختل دي. چي د تہی په مرسته او د هایکو په غندنه کڼی مخی ته راغلي دي. ممکنه دہ چي په دی لړ کڼی زه د هایکو خه فني او تیکنیکی اړخونه هم په گوته کړم. ولې حیثیت به یی د بحث د غوښتنی او موضوع د تقاضونه زیات هچ هم نه وي او زما دی خبری سره به بچنی نه متعارض کڼی چي گڼی زما دا لیک په هایکو باندی منضبط او مبسوط تحقیقی لیک نه دے.

تر اوسه پوری چي د هایکو په مخالفت کڼی کوم لیکونه زما له نظره را تہر شوي دي هغوکڼی سنجیده او غیر سنجیده هر دوه قلمه ذهني رویو برخه اختلې دہ. دی لړ کڼی چي غیر اصولي او د هایکو د صنف سره په حسد، عصبیت او بی علمۍ باندی میني یی خایه مخالفتونو نه په نظر راغی. هغه زه د خپل بحث نه خکه او باسم چي داسی ذهني رویی د ژوند او ادب د غوښتنو نه صرف خنډه دہ بلکي د نا اهلۍ د پټولو په هغه کڼی د تہی په اویو د ټوپک اړخودلو نادانی دہ او د تہی سره د دښمنۍ کولو لاری هوارول دي.

ایته د تہی او هایکو د تقابل په نتیجه کڼی چي کوم اصولی اختلافات یا بنیادي استدیني مخی ته راغلي دي. باید

رد عمل بیکاره کړو - د مثال یو څو نمونې دا دي :

”چراغ نیک اس بات کا تعلق ہے کہ تیر شاعر کو مارتا ہے
 اور اسکو گمانی کے اندھیروں میں دھکیلتا ہے جبکہ ہائیکو
 ایسا نہیں کرتا تو اس کا مختصر جواب یہ ہوگا کہ یہ تو بے کی
 وسیع القبی ہے جو فرد کی بجائے قوم کو زندگی بخشتی ہے۔“

دوہمہ حوالہ :

”مون خلیق خوبہ نوم سرہ یو او د تپہی د خالق
 نوم چاتہ نہ وی معلوم نو دچا کارشہ دے سہی پہ
 پہ خیل وخت خرابوی . خلی خلق خو تردی پوری
 وایی چہ تپہ شاعر ورکوی او ہائیکوی را ژوندے
 کوی مطلب دا چہ د ژبی او ادب غم چاسرہ نشته
 صرف او صرف د خیل خان غم پہ معنہ کوی دی“

د حیرانتیا خبرہ دا دہ چہ گران تنقید کونکو بناغلیو
 اخر څنگه دا فرض کړه چہ گنہ انظار الله انظار پہ فای ژوند
 کبہ د تپہی د اہمیت نہ انکار کوی د خبری مطلب صرف او سر
 دو مرہ و چہ ہائیکو پہ تخلیقی سطح د فرد د انفرادیت نھی نہ
 کوی او خود نمائی چہ د تخلیق کار فطرت دے ورتہ ہائیکو
 کبہ د تسکین موندلو زیاتی موقی پہ لاس وری گنہ نو
 دغہ معترضین دی پخپل گروان کبہ سر دنتہ کوی او اودی
 وایی کہ چری د پنتو ژبی یو شاعر ادیب پخپلہ نامہ نظم
 نشر ، غزل ، ہائیکو ، افسانہ ، ناول ، خاکہ ، نکل وغیرہ لیکي نو

چہ جائزہ یی وختلے شي . خولہ هر څه نه وړاندې زه
 بناغلیو ناقدینو ته فقط دومره گذارش کول غواړم چہ د
 کومو اعتراضونو مفصل او مدلل جوابونه ما په خپل
 مضمون ”ہائیکو د پنتو ادب کېسوی تہ“ کبہ ورکړی دی ہنہ
 دی لازمی اولوی او د تصفیہ شوو اختلافاتو دی پہ بیا بیا
 بی حایہ گردان نہ کوی گنہ نو او دی بنائی چہ زہ پہ خپلو
 انتقادی معروضاتو کبہ پہ کوم کوم مقام تیندک شوے یا
 پہ کومو کومو حایونو کبہ تہر وتلے یم . زلمے نقاد بناغلی
 ازاد اشغری سبب پہ دی باب کبہ لیکي .

”راتہ غوب ونو کبہ بنگرې شپنگوي ، نوم ہم
 بنايسته او د تاپول گتې اپ ہم بنايسته د
 اکثر و ملگرونه چہ ما کوی تبصرې پرې ولوستې
 یا واؤرېدې د غنې پہ باب بہ زه څه ووايم ، خو
 دا بہ ووايم چہ کہ د اظهار د کتاب سر مقالہ پہ
 غور ولوستے شي نو پہ دی کبہ ددغو بناغلیو
 معترضینو د قانع کولو دپارہ مواد شته“

ما په خیل ذکر کړے شوی مضمون کبہ د حقیقت څرگند
 کړے وو چہ :

”د تپہی شاعر ورک وی او د ہائیکو شاعر ژوندے
 او معلوم وی“

لهذا گڼو ناقدینو ددی خبری پہ تر څ کبہ سنجید او طنزیہ

هنده به گنجی د پښتو د ادب پنگله او د پښتنو د اجتماعي ژوند
 سرمایه نه شي تسليموله بلکې پښتانه به يې په دې سبب
 رد کوي چې دا اصناف له بهره راغلي دي هکله نو دا دې
 خپلو خپلو علاقه او وطنونو ته واپس کړي شي که هر
 څومره پکښې هم د پښتنو د تاريخ، ثقافت، تهذيب، رسمونو
 او مذهبي، سماجي او نفسياتي رويو انگازې ولې نه راپورته
 کېږي. خداي دې نه کړي که چېرې داسې اوشي نو د پښتو
 ادب په لمن کې به اخر څه پاتې شي. اخر کوم خوا خوږه
 پښتون به دا اوغواړي چې د پښتو ژبې جولي دې د ادب د
 دې رنگارنگ اصنافو د سپردو نه سپوره پاتې شي. اوس هر
 کله چې تخليقي انفراديت د ملي او اجتماعي شعور په سفر کې
 برخه اخلي او د قايي ترقي په هلوځلو کې هم خپل ځانته
 حيثيت برقرار ساتي. نو بيا په دې کې د اعتراض څه کښائش دے
 ددې باوجود چې په معلوم کېدلو يا نه ورکېدلو او د خپل
 ځان غم په مخه اختو کېدو د زمکې او اسمان فرق دے.
 پوستونکي دې اوس په خپله انصاف او کړي چې د پښتو ژبې
 او ادب د ترقي غوښتونکي ښاغلي معتريفين دي که
 اظهار الله. اظهار.

راقم المعروف ليکلي وو

” ټپې صرف علاقائي يا پښتو ادب متاثره کړي چې
 هايکو په افائي تناظر کېدو د دنيا د هرې

ژبې، ادب او طبيقي سترگې ځان ته را اړولي دي.
 ددې خبرې په ترڅ کې ښاغلي اسير منگل ليکي:
 ” ټپې نه صرف علاقائي يا پښتو ادب کو متاثر کړي چې
 هايکو کې عالمي پذيرائي شوې ده. ميرے خيال میں ټپې کې
 جو عالمي پذيرائي شوې ده وہ ايشياء کے کسی اور صنف
 کو نصيب نہیں ہوئی۔ یہی وجہ ہے کہ انگریز مستشرقین
 نے زياده تحقيق ټپې پر کړې ده اور اس صنف پر جامع
 کتابیں لکھ کر عالمي ادب سے اس صنف کو روشناس کړي
 دي.“

د ترجيې د فني لغزشونو نه قطع نظر د تعجب خبره
 داده چې د کوم اعتراض جواب ښاغلي اسير منگل کوي. هغه
 زما په مضمون کې يو ځای هم موجود نه دے او نه ما
 دا دعوي کړې ده چې ټپې ته په عالمي سطحه توجه نه ده
 شوې. مقصد يې دا ؤ چې هايکو د دنيا په هره ژبه کې
 رواج موندل دے او هره ژبه کې ليکلي کېږي او ټپه
 د بين المللي پېژندکلو باوجود صرف په پښتو، پنجابي
 يا هندکو کې ليکلي شوي ده. او هغه هم د بنيادي ساختيايي
 تبديلو سره. اوس که زما دې خبرې سره ښاغلي اسير منگل
 اتفاق نه لري نو بيا دې ماته په انگرېزي، اطالوي، فرانسوي،
 جرمني، روسي، چيني، فارسي، اردو او د دنيا نورو لويو
 او وړو ژبو کې ليکلي شوي يوڅو ټپې او ښايي ولې ددې

رنگ و ادب و خيالن نظرياتي ته نيمان ورسي. نه هم د داسي
 رجحان مدمت کوم خو زما په خيال چي بناخلي مشتاق مجروح
 شاه شاه د فخن گويي نسبت کړه دے او بيا ي د ثبوت په
 طور کوي نموني وړاندې کړي دي پهنې کني د ښکاره تېروتنو
 ښکار شوے دے. زما مقصد هرگز د يو غلط رجحان وکالت
 کول نه دي خو د حق او باطل تر منځه فرق نه کول راته
 هم يو دغه خيانت ښکاري.

در حقيقت فخن گويي يا فخن کاري د معاشرې د
 اخلاقياتو د چوکاټ نه د وتلو او د حد د ماتولو لونه
 جرم دے. چي د هوس ناکي، شهوت پرستي او عصمت
 فروشي، ښکاره بلني پکني د انسان نه د ښه سوچ او
 نگ لاري خطا کوي او په سړي سترگي توروي. پيشکه
 د داسي رجحان خلاف نه صرف قلبي جهاد پکار دے بلکي
 داسي حال کني توره وپتل زيات مناسب دي البته که ددغي
 عناصرو په مرسته په يوه بي ضرره پياوړه کني د ژوند
 ورچلوي او ښوول شي. يا د معاشرې بر بنډو او لغو اړخونو
 پکني په داسي هنر او غنډله شي چي پکني د لذت پرستي
 نه برعکس د کراهت او نفرت تصور او تصويرونه ښکاره کني
 نو دا به فخن لټون پير نه بلکي د اسلامي ادب په زمره کني
 راځي. ځکه چي د يو شي غلط او سم استعمال د هني د ښه او
 بد فاصله کوي. اوس که يو نظم پرست "بهشتي زيور" ته

برعکس هاييگو د دنيا په هره ژبه کني ليکلي شوي ده
 او ليکلي کني چي گونې شادونه ي شته. زما په خيال
 بناعلي اسير گلي زما مطرون نه په پوره تماظر کني د کتو
 هره ضرورت نه دے محسوس کړه او د خپلي خوبني هغه
 عبارتونه ي دوستاي دي چي د هغوي تا کلي شوي مقصد
 ته پرې تقويت رسيد.

گوران بناعلي مشتاق مجروح په خپل مشون آلي اينلا کو
 هاييگو کني په راقم الحروف د خپل خاص تنقيد ي چير کلي
 کړي دي. ليکي:

"نن آلي اينلا کو ميتو نزي هوم کني زېر پيدلي خني
 هاييگو د غمناشي اعلي ترينې نموني دي بلکي دا ښه په وشوق
 سره وپلې شو چي آلي اينلا کو ميتو نزي هوم کني زېر پيدلي
 خنو هاييگو ته بيلو پرنتي وپل مناسب دي"

وړاندې ليکي:

"په شاهد کني راخلي ده چي پستو شاعري کني تر
 اوسه د قلبي شاعرانو نه علاوه بل چا نه فخن گويي نه
 ده کړي. واحد دا نو وارو صنف دے چي خني ليکو نديو د.
 فخن گويي د پاره خاص کړه دے."

زه دا وپل نه غواړم چي بناعلي مشتاق مجروح دي خپله
 اعلي و ارفع ادبي عصبي باندې لن غور او کړي. بهر کف په
 ادب کني فخن گويي واقعي چي د غنډلي وړ اقدام دے دغه

کرنبي له سر راوړه ناداني گڼي
 گڼک چي دکوي چرگي نه ماتېږي
 ورله په پوزه کڼي بڼه ورکوي

چي پکښي د جرم او سزا قانوني اړخ په تشيبي انداز
 کڼي وړاندي شوې دے او دا حکمت پکښي بيان شوې
 دے چي په بڼو پري نه دي ستول پکار گڼي نو ما زغه ي
 خرابېدے شي. خو ښاغلي مشتاق ته پکښي ښکاره غماشي
 ښاري اوس دي لوستونکي پخپله اووايي چي غماشي زما په
 هايگو کڼي ده کنه د ښاغلي معترض په ذهن کڼي.

بحر تقدير که زما په هايگو کڼي د جاياتي حياتو د
 ادراک او اظهار سره سره د غماشي عناصر په لاشعوري
 توگه هم راغلي وي نو استغفر الله خداے ته ي دي توبه
 وي. بلکې زه د دا رنگ هايگو د Disonه کولو اعلان کوم.

البتہ د ښاغلي مشتاق مجروح صېب دا دعوي بڼي ي
 حايه ده. چي گڼي په ښتو کڼي د فلسفي شاعرانو نه، علاوه
 بل چا غماشي نه ده خوره کړي مگر هايگو کڼي داسي
 کڼي ي.

زه پوښتنه کوم چي ايا خوشحال خان خټک بابا فلسفي
 شاعر و او که نه، که جواب ي نفي کڼي وي نو بيا د هغوي
 په شاعرۍ کڼي چي کومي ناروا شوخي او اسېز شونه دي تر
 کومه پورې ي ښاغلي ويغښلو Defend کولے شي.

کوک شاستر وايي نو په دي کڼي به تصور دچا وي (هنذا
 دوه خميزونه په دي سلسله کڼي چر اهم دي يو موضوع
 او بل موضوع ته اړوچ - اوس که يو ښه خيال ته غلط
 اړوچ او شي نو ښه خيال به په دي سبب نه غندلے کڼي
 چي گڼي ناروا اړوچ ورته اوکړے شو بلکې د غلطو اندازو
 سر غوڅول به عين انصاف وي.

ښاغلي مشتاق مجروح چي د راقم المعروف په کومو
 هايگو باندې د فحش گوښي تهمت گولے دے د نموني په
 ډول ترې يو دوه هايگو وړاندي کڼي ي.

واده کڼي پام کوه ناوخته نه کړي
 چي استعمال کڼي ي اوبه نه راځي
 نو د کوهي ټولې چيني اوچي شي

زه نه پوهېږم چي اخر کوم داخلي انتشار ښاغلي دي
 کچ بحثه نه را او پارولوچي نقل کړے شوې هايگو کڼي
 غماشي ده. چي نه ي لفظياتو کڼي د هوسناکۍ خه ترغيب
 شته اونه ي معني د شهوانيت چغلي خوري البتہ شرکنده
 پکښي د خاتم الانبياء ^{عليه السلام} د وينا دا مفهوم دے چي نچ
 دي بالغ شي نو واده ورله اوکړه - خلک چي زما په خيال
 ورستو ترې گڼي پيچيدگه هم پيدا کېدے شي.
 بلنه هايگو :-

دو ٻيڙه خبره دا ده جي بناغلي مشتاق جي ڏٺي ڏيکاري پيا ڪدامني
 نه صرف قابل ڏس. بلڪي وڪالت جي هم کوي زما په خيال يا
 خو گئي هغوي فقط نفس گئي او برگزیده ٽيپي اور سڀلي او
 لوستي دي او يا گئي ڏٺي لغاشي ورته لغاشي نه ٺڪاري.
 ڏ نقل کفر، کفر نه باشد په مصداق ڏ بناغلي په خدمت
 کني دا شو ٽيپي ورايندي کني دي صراحت سره جي
 دا چرته اخوا دڀخوا ٽيپي هم نه دي بلڪي ڏ پڻتو ٿري
 مشهوري او معروف ٽيپي دي جي مڻند و مطبوعه ٿيو
 کني شمير ل کني.

يا قربانے :

په ما دي خبته نغاره کپه
 ورکه غمه شاه جي شملو له به درتلمه
 جي خوله مي اخلي بم الله کپه
 پيريان پري ناست دي اثيري به شي مينه
 آسمان له ستور و غاره ورکپه
 ماله بي ننگه اشتاغب نه را کوينه
 سورے سورے پگولورا شي
 جي پرها رونه دي گندوم خوله در کومه
 دا ڏ رشو نه چونگ ڏس. هيله لرم جي بناغلي مشتاق
 سره به دي ٽيپو په صفائي کني گني تاويلات او توجيحات
 وي گئي نو دا به مڻي جي په پڻتو ٿبه کني صرف فلسفي

شاعرانو بخش گويي نه ده کپي بلڪه ڏ پڻتو ٿي ڪلاڪ او
 ڪلاسيڪي دواپه قمه شاعرانو ته ڏدغه اعزاز پڻتو په سر
 ڏس. او دا جي ٽيپه هم ڏ لغاشي ڏ زد نه ٿي نه ده پاڻي شوي.
 اصل کني جبايلات او لغاشي ڏ يو تصوير دوه جدا جدا
 اڀخونه دي خو مڻي جي يوه ده يعني جنس. اوس که ڏجنس
 صحت مند اڀخ واخله شي. نو ڏ جبال احساس به پيدا
 کني او که نه رڻخور اڀخ جي موضوع جوڙه شي نو لغاشي
 به تري سازي بي - دغه وجه ده جي ڏ جدا با تو په غور ٽنگ
 کني حئي وخت په دواپو کني ڏ امتياز کرينه رابنڪل گرانه
 شي. په داسي نازکو مرحلو کني ذهن ڏ هر قمه الائنس
 نه ٿي ساٿل پڪار وي گئي نو داسي حالتونه به راپڻا کني
 لکه جي بناغلي معترض ورسره ٿي شوي ڏس.

ڏاڻي اينه ڪو هائڪو ليکونڪه بناغلي مشتاق دا هم يڪي
 ” زمونڊ ڏ پڻتو نوو ليکونڪيو ڏ هائڪو طرف ته
 مخه کپي ده او پڪار هم ده ڏ هڻي وجه ڇا کٽو
 اسرار صلح دا بيانوي جي په پڻتو کني زمونڊ
 متقدمينو دومره خه وٺائي دي جي اوسنو ليکونڪيو
 ته جي خه پر پڻي نه دي نو ٽڪه دوي په دي
 نو وارد صنف کني ڏ ليکلو ڪو ششونه کوي خو
 هغه ورسره دا هم وائي جي هائڪو ليکونڪي مانه
 ٿول سائڪو ٺڪاري زما يو بل مگر ڏس وائي جي

شوي ده. چې متقدمينو ورته د وېلو دپاره هېڅ نه دي پرېني اصولاً غلطه او غېر تحقيقي ده او ددې حقيقت منلو نه سترگې پټول دي. چې گڼې د هر دور د ادب خپلې تقاضې اسلوب، وگڼ، نفسيات، حوالې او غوښتنې وي.

نن چې په ادب کې د علامت، سريلزم، ترقی پسندی او ازم، تجریدیت او ازاد خیال د تلازې وغېره کوم فکري او ټیکنیکي تحریکونه راپورته شوي دي. او شعري او نثري ادب یې کومې ارتقاء او ارتفاع سره مخ کېږي د متقدمينو د هغې خوب هم نه و لیدل او د هغوي د خیال په حاشیه کې هم چرته دغه امکانات نه برېښېدل زه د اتمې زموږه کلاسیکي شاعرانو پښتو ادب ته مستقل او پاڅنه بنیادونه وربخښلي دي او راتلونکي کول ته لارې اسانې کړي دي خو دا دعوی چې گڼې د شعر او ادب د ارتقاء سفر هغوي د موضوع او فن په اعتبار داسې کمال ته ورسوو چې بل چاته یې پکښې هېڅ نه دي پرېني زیات او سینه زوري ده.

ډاکټر صېب زمانه زیات په دې خبره پوه دے چې نن او پرون کېني فرق وي نن چې دنیا د کومو پېښ سره مخ ده او کوم نوي نوي علوم او فنون په کېني معارف کېني یا کوم سائنسي ایجادونه او تجربې پکښې کېني هغه د متقدمينو زمانه کېني چرته دے او چوونکې ادب ماضي سره سره د

سړپه ولې د ادبي اصنافو قات راغله دے چې اوس د جاپاني صنف نه کار اخستې کېني. چارېته مړه شوې ده، رباعي نشته، قصیدې ختمې دي پکار ده چې زموږن شاعران دغه خپل اصناف را ژوندې کړي او که خامخا په دې اصنافو کېني طبع آزمایي نه شي کول نو د پښتو خالص خپل صنف ټپه چې د هاینکو نه مختصره هم ده په هغې کېني دې طبع آزمایي کوي.

زه خپله هم دا غواړم چې ټپه دې اولیکه شي خو په دې کېني څوک څه کول شي چې اوس نوے کول د ټپې په مقابله کېني د هاینکو تخلیق له زیاته ترجیح ورکوي. لهندا پکار دي چې ددې عمل په ورستو دې نفسیاتي عواملو او د عصري غوښتنو ته پام وړ او گرځول شي او بیا دا چې لولې تحریکونه په مخالفتونو نه مري بلکې نوره وده او زور موي. بحر کف د ښاغلي مضمون نگار د حوالې ددې لیک نه قدم په قدم د هاینکو صنف سره د هغوي د لاشعور هغه پټ عناد راڅرگندېني چې د اتنی ایندې کولیکو باعث او محرک گرځېدل دے. بیا هم ښاغلي مجروح چې د محترم ډاکټر اسرار په حواله کومې خبرې کړي دي زه پرې اعتماد کوم اوس هغوي پوهه شه او ښاغلی ډاکټر اسرار. البته دا خبره چې نو وار د صنف هاینکو ته د نوو ټیکونکیو ځکه مخه

عصري او زماني پښتو په نېغ گوټي بډيي. (بندا عصري پښتو به تخليقي زړه چاودون د مرحلو نه خامخاواتر وي او محض د متقدمينو په ادبي کارنامو به انحصار نه کوي. کښي نو په معاشره کښي به د ادب افاديت ختم شي. اوس که چرې د واکور صېب په خبره څوک ايمان راوړي نو پښتو ادب به يو کام هم وړاندې لار نه شي او يو نه ختمد وکي جوړ به شي په اعصابو لکه د خپسي ناست وي. دا حقيقت هم دې چې دا سي سوچونو پښتو ادب ته لوه زيان ورسوله دے.

د بناغلي واکور اسرار ددې نيم پخته اعتراض يو بيل اړخ دا هم دې چې نوي ليکونکي هايکو ځکه يکي چې گڼي د بره نه د نظم د نورو اصنافو دروازي بندې کړې شوي دي. دا خبره هم بي تحيقيقه او د شاهدي خلاف ده ځکه چې نن سبا کوم ناسته هايکو ليکونکي شاعران دي هغوي د غزل، ازاد او معرظم او گڼ شمېره ادبي اصنافو په حواله نه صرف پېژندلکي دي بلکې ادبي دنيا کښي منلې شوي او مستند دي مثلاً رياض تميم، محمد اياز غزل، شكيل احمد ناياب عامر گمياي، جنرال عبدالصمد مومند، نجيب الله عامر زېر حسرت او راقم الحرف پخپله هم چې شعري مجموعه "سترگو کښي خوب د گودر پاتي نشو" ي د چاچا کريم بخش د کال ۱۹۹۶ د ورمبني انعام مستحقه گرځېدلي ده.

پاتي شو د گوران بناغلي واکور اسرار دا اعتراض چې د هايکو ليکونکي ټول سايکو دي. نو دا د هايکو تخليق او نويو ذهني او نفسي کمپيو نو نه سراسر د بي علمي ثبوت دے او د هغې بهتان طرازي يوه کرې ده چې د هايکو غنډ وکړي ي وخت په وخت په ځنډ نه ځنډ شکل کښي کوي. زه نام چې بناغلي واکور صېب د ايم. بي. بي. ايس گوري تر لاسه کړې ده او سيکټري د ايم. بي. بي. ايس په نصاب کښي يو څانگه ده خودا هم حقيقت کښي چې بناغلي واکور اسرار صېب چرته هم پروفيشنل سايکټري نه پاتې شوه. بلکې د ملازمت دوران کښي او د ريتارمنټ اخستلو نه پس د يو ناکامه کوشش نه ورستو ي چرته عام پريکټس هم نه دے کړے او نه د هايکو د رغورانو د هغوي نه د علاج کولو څه شهادت په لاس راځي نو بيا اخر څنگه د هغوي ددې خيالي تشخيص سره اتفاق ولرے شي چې هايکو ليکونکي ټول سايکو دي اوس که بناغلي د ادب په دې تخليقي صنف کښي ځان له د ځايه پيدا کولو خوا هڅي لرونکيو ته په دغه سبب دا ناروا نسبت کوي نو بيا خود ادب د هر صنف سره تر يي د قلم خاوندان د دغه اعتراض په زد کښي راځي ځکه چې علت او سبب ي يو او مشترک دے. او که چرې بناغلي د هايکو سره د سايکو د قافيهي د سمون په وجه مزاح پيدا کول غواړي نو چرې په ادب ورته زه دا وپل غواړم چې اوس عموماً د مزاح

پیدا کونو دغه وسیله او پي آف فېشن کونو کي پي او بالفرنس
 که د مزاج پیدا کو او دغه انداز خپل کره شي نو ممکنه ده
 چي شوک دا هم او وایي چي د غزل لیکونکي خپل وي د کتل لیکونکي
 دل اول وي او د تپي خالق کي وي عالی هند القیاس ولي دا
 به د مزاج پیدا کونو و پره پر پوچي حربه او وسیله وي
 او هغه مزاج چي نېغ په نېغه د يو انسان يا د يوې طبيعتي
 جذبات او احساسات زخمي کوي. د ادب د اعلي او رفيع
 منصب سره هېڅ سمون نه لري.

تر څو پوري چي د ابي ايناه کو هاييکو د مضمون نگار
 بناغلي شتاق مجروح د يو بل ملگري دوي احتجاج تعلق
 دے چي کني چار بېته 'قصيده' ربايي او تپه څه مړه
 شوي خو نه دي چي لیکونکي چاپاني صنف هاييکو لیکي.
 و پرې خايه په دې چي يو هاييکو لیکونکي هم دا نه
 وي وېلي چي شوک دي په گوته شوي دغي اصنافو کني
 طبع ازمايي نه کوي دوي اعتراض نوعيت بېخي دا سې دے که
 چي شوک او وایي چي لوبغاړي دي کرکت 'هاکي' جناسنگ او
 سکواش وغېره نه کوي. بلکې دوي په ځان دې کشتي
 ميرغې کبابي او گولي ونه و وغېره کول شروع کړي چي
 چرته روايت ئي ختم نه شي. بله لويه د افسوس خبره دا
 ده چي د "هنا ما کنزيم" غوندي د ضميم تحقيقي کتاب
 لیکونکي بناغلي شتاق چي د کوم ملگري په حواله خبره کړي

۵۰ - نو د هغه هېڅ نوم ' ادبي حيثيت او درک ئي نه دے په
 گوته کره چي د تعقيقي اصولو خلاف او ادبي ديانت نه
 قېسته ده. زما په خيال دغه رنگ بناغلي شتاق مجروح د
 يو فرمني کردار په خوله کني خپله ژبه ايښي ده او په
 پوي تراشې شوي مجسمه کني ئي د هاييکو خلاف خپل
 ذاتي جذبات وړاندې کړي دي خو سره څه او وایي زمونږ
 قلمي مزاج داسې جوړ شوه دے چي مونږ مړي را ژوندي
 کوو او ژوندي وژنو.

پروفېسر بناغلي دا ورځان داؤد په خپل يو مضمون کني
 د هاييکو او تپي د هيت د اختلاف په حقله لیکي:
 "ځني محققين د تپي د هاييکو سره نژدې تعلق
 په گوته کوي ځکه وکتے شي نو بنيادي لحاظ
 سره دې دواړو کني د هيت په لحاظ و پر زيات
 فرق دے. هاييکو د چاپاني ادب يو مشهور صنف
 دے. که د تپي ددي د خصوصيت او مقبوليت
 راز هم ددي په اختصار او جامعيت کني دے
 خو هاييکو کني صرف دري مصرعي وي. رومي
 مصرعه کني پنځه، دوهمه کني اووه او درېمه
 کني پنځه سوتي اهنگونه وي يعنې دا ټول نظم
 او ولس سوتي اهنگونه لري. رومي او درېمه
 مصرعه ئي برابره او هم قافيه او دوهمه يا منځني

ڏي ڏوڙ صوتي اهنگونو سومره ڏ ڏوي نه
اورده وي يعني هائيگو ڏ هيٺ او موضوع دوارو
په لحاظ ڏ مخصوص شرائطو پابنده وي.

ڏ هائيگو ڏ صوتي اهنگ نظام ڏ بحر متقارب
ددې ارکانو مطابق ڪېڏي شي

	}	۵	=	فعلن فعلن فع
۱۴		<	=	فعلن فعلن فعلن فع
		۵	=	فعلن فعلن فع

خو ددې برعڪس ڏ ٽپي ڏ ڏوڙ مصرعو ڏ صوتي
اهنگونو يا ملي اوزونو ترتيباً په دي ڇول ڏي
۲۲ = ۱۳ + ۹ نه

ڏ پروفيسر صيب فرمودات په سر سترگو خو ڇپري
نيمگه ٽيا ڪاڻي په ڪنڀي محوسبني او يو ڄاڻي نيم ڪنڀي په
ڪنڀي ڏ تحقيقي سپرٽي خلاف ڏ سهولت احساس هم پتا
پتو نه کوي ددي نه علاوه ڏ هغوي ڏ حوالي دا ليک يو فني
تيسرڪ سره هم لا شوع ڏي.

معلومبني دا ڇي پروفيسر صيب ڏ هائيگو هيٺي
ادلون بدلون ساختياقي تبديلي او ٽيڪنيڪي ارتقاهه
نظر ڪنڀي نه ده ساٿي ڪنڀي نو هائيگو به ڏ او ولسو چيو
او ۵ - ۴ - ۵ ڏ ترتيب په حڪمي او حتمي تقسيم ڪنڀي نه
داو ستله يا ده هم مڪنه ده ڇي دي سلسله ڪنڀي پروفيسر صيب

بيخي رجعت پسندانه ادبي ذهني ڏري ڇي ڏ هائيگو ڏ صنف
نه ڏ يو خاص مڪتبه فڪر ٽاڪي شوي قيود او حدود نه
پورته ڪول غواڻي. ڪنڀي نو ڏ جاپان ورجينه هائيگو ڏي ڪنڀي
باشو او ورستو ناقدينو ڇي ماسولو ڪاشيڪي په ڪنڀي
اهم ڏي. دغه ترتيب حرف اخر نه ڏي ڪنڀي او بيا په عالمي
ادب ڪنڀي ڏ يوڻي مصرعي، دوو مصرعو او دري مصرعو هائيگو
ڏي ڪنڀي هم شوي دي. ڪنڀي شي پروفيسر صيب ته هغه
ڏ اتفات قابل نه وي بڪاره شوي ولي بيا ڏي هم وضاحت
لازمي پڪار ڏي.

بحر حال پروفيسر صيب ڇي ڏ هائيگو دپاره ڏ بحر متقارب
ڏ ارکانو ڪوم ترتيب منڊ ڏي او په مثال ڪنڀي ڏي ڏ هيون صياد
صيب ڪومه هائيگو ورائندي ڪري ده. دوارو ڪنڀي هڻي ترون
او نسبت نشته، هائيگو په پنتو ٽيه ڪنڀي ده ڇي ڏ زميه
اوزانو دڻي قمونو سره هم اهنگي نه لري او مطلق ڏ
بحر متقارب په بنود ڏي شوي بحر نه مقطع ڪنڀي حڪم
ڇي ڏ پنتو ٽي او هائيگو ڄانته يو مزاج ڏي او ڏ هڻي
په دغه تجويز شوي بحر باندي بيخي تقطيع نه ڪنڀي.
هائيگو ده.

هدرد ڏي نوم ڏي
په مينه نه پوهنڀي
ساده ماشوم ڏي

بله اهم خبره دا ده چي فعلن فعلن فع به اصل کښي
 پنځه نه بلکي شپږ ارکان يا اصوات لري فع به دوو حرکتو
 اډانه لري البته چونکي به فع کښي د فني اصطلاح ترغه
 سبب خفيف د نو په حتمي موقعو پکښي يو حرکت
 او غورځښتي خو هېڅه داسې نه وي اوس که څوک د
 پروفېسر سبب په گوته کړي شوي دغه اهنگونه راجمع
 کړي نو شمېر به يې اوونځ نه بلکي شل وي. ددې ټول بحث
 مقصد دادې چې پښتو هايکو د غږ فطري قدغنونه په
 غارکښي دیکه کول نه دي پکار. اوس که څوک په دغه
 جاپاني ساخت کښي هايکو ليکي که په متوازي الاضلاع
 هيت کښي که مردف او مقفي هايکو ليکي که ازادي او
 معرا هايکو پابندي پري نه دي لگول پکار ځکه چې پښتو
 ژبه يوه داسې ژبه ده چې د وسيع المشربي او وسيع القلبي
 يا وصف غږ فطري اصنافو او هيتونو له په زړه کښي
 چرته هم ځان نه ورکوي لهندا د هايکو هغه ساخت او
 هيت به پاتې کښي چې پکښي د پښتو ژبي د مزاج رعایت
 اوساڼ شي که څوک ورسره اتفاق کوي که اختلاف.

بناغلي پرېشان داودزې ليکي:

"د بناغلي اظهار دا هايکو مي ځکه د دري مصرعه ايزو
 نظمو په نامه يادي کړې چې دلته هم په هره يوه هايکو
 کښي يو پوره مضمون ځان شو دے؟"

زه منم چې د ژوند او ادب په حقله د بناغلي پرېشان
 يو ځانگړې نقطه نظر دے. بيا هم د هغوي د منقوله راڼي
 نه ددې غلط فهمي خورېد واندېښنه ده چې گڼي به
 هايکو کښي پوره مضمون نه بيانوي، بلکي هايکو د نيمگړو
 مضمونونو يو ت او ورک تصوير وي. ممکنه ده چې د
 هغوي دا خيال نه وي خو په يک کښي يې دې طرفته د
 پام گرځولو ښکاره احتمال موجود د په دې موقعه به
 دا خبره کول هم يې ځايه نه وي چې گڼي د هايکو بنیادي
 طور سره د فطرت د مصوري او تصوير کشي نه عبارت
 دے دا حقيقت دے چې د تن هايکو گڼي ارتقائي مرحلې
 تر سره کړي دي او د فطرت د بناسته منظرونو د تصوير
 کاري نه علاوه يې د انسان د داخلي کيفياتو او لاشعورانه
 انځورونه هم رانکلي دي او د ابهام او وضاحت له امتزاج
 يې د داسې گڼي اړخيزو نفياتي حالتونو نه پرده پورته
 کړې ده چې تخليقي امکاناتو يې د ناسني تجربولاري پرانستې
 دي او داسې هله کښي چې په هايکو کښي دي پوره
 مضمون يا د موضوع واره غوښتې په فني چاپکدستي
 سره هم اهنگ کړي شي. لهندا يوې ښه هايکو کښي د
 مضمون د نيمگړتيا خيال سره اتفاق نه شي کېدے.

پاتې شوه د بناغلي پرېشان سبب دا خبره چې هايکو
 ته دري مصرعه ايز نظمو نه وايي نو په دې سلسله کښي

درشل پر ٻڙي ڇي ڏ لو ستونگي ذهن ڇڙيله ددغو سلسلو
 ڪري رڳو ڪيئي رايو ڄاڻ ڪري ايتنه دا رعایت پکڻي لازمي
 ساڻي ڇي ڄڻهه داسي ڪلهي توري يا نڪتي پکڻي پر ٻڙي ڇي
 به تصور جو رولو ڪيئي مرستيالي ثابتي ٿي. او ڏ مضمون
 ڏ نيگريٽيا احساس به ورستو او تمبوي.

به ڏي لڙي ڪيئي دا خبره هم ڪلهه ڏي ڇي ڇي اصفانو
 ته ڏ ڇي خلقو زيات ملان او رجحان وي نوڪه ڇا ته
 داسي محوسلڙي نوڄهه ڏ فڪر مندي خبره نه ده او
 نه يو صنف ته ڏ زياتو ورماتيدو نه دا ثابتي ڪيئي
 ڇي هغه ڏي ڇا ماضو مافوق الاصناف او ڪرڻي. هغه ڪه ٻه
 وي ڪه هائيڪو.

بناغلي رحمت شاه سائل صنب ڏ بناغلي اسماعيل گوهر
 به شعري مجموعه مڪا (ڇي) ڏ پڻو ٻي اولي ڏ هائيڪو
 مجموعه ده) ڏ هائيڪو ڏ صنف خلاف خيل ڪوم خيالات
 حرڪت ڪري دي. ڏ هتي لب لياپ دا دے ڇي ڪيئي اشعار گوهر
 خيل ڪيئي شاعرانه خيالات به دغه ٻه ٻه ڪيئي ضائع ڪري دي.
 ڏ ڪيئي ڪيئي خبره دا ده ڇي بناغلي سائل اخر دا ڇڪه مناي
 دي ڇي ڪيئي تخليقي روح ڏ يو مخصوص ظاهري ڪاليت پابند
 او محتاج وي اوڪه ڏ يو معلوم هيت به چوڪا ڪيئي تخليقي
 جذبه خيل اظهار او سکري يا له ڄان سره ڏ رائج اصنافو
 نه بيبل ڄڻهه شڪل راوري نو خيل اقاديت به او بائيلى. م

عرض دے ڇي هر دري مصره اين نظم هائيڪو نه وي ڄڻهه
 ڇي ڏ هائيڪو خيل داسي ساختيا ڪرڻه ورهه 'نفسيا تي ماهيتون
 تيڪنيڪي غوبنتي او داخلي اڀخونه دي ڇي عام دري مصره اين
 نظرونه ڏي به اسانه نه ٿي زغله.

ڏ مڙمنڻي سلسلي شاهين خيال دے ڇي هغوي ٻه
 ووري نو دا اطينان ورته او ٿي ڇي خبره سرته اورسپهه
 خود هائيڪو ڏ اورسپهه ونه پس ورته داسي محوسلڙي
 ڇي ڄڻهه خبره لا پاتي ده او يو قسم ڏ تندي او تشڪلي
 احساس ورته ڪيئي.

چونگي مڙمنڻي سلسلي شاهين ڏ روهي سندرو
 سلسله ڪيئي به پڻو ٿو راولو ڪيئي بلا وخت صرف
 ڪرڻه دے او دغه رنگ دغې خوب اولي صنف سره ڏي نوره
 هم زياته واڃي او ترون پيدا شو دے ڄڻهه ورته
 داسي احساس ڪيئي. ڪلهه ڏي ڪه هغوي ڏ هائيڪو دوستو
 له هم ڏي خيل قيمتي وخت ورڪيو نو ڏ تندي او نيگريٽيا
 احساس به ورته بيان ڪيئي او ڏ هائيڪو به سلسله ڪيئي
 به ڏ خيل زور موقف نه لاس به سر ٿي. ڄڻهه ڇي
 ڪوم ٿين ونه عموماً به عادتونو ڪيئي راشي نو بيا زيات
 اپيل ڪوي.

بله دا ڇي ڏ هائيڪو تيڪنيڪ هم ڄڻهه دا رنگي دے ڇي
 ڇي سلسلي شعوري طور سره ڏ. ابهام، ابهام يا اخفا به

دَسائلِ صِيبِ خِیلِ ذَاتِی تَأْسِ خَوْ کِی دے شِی خُو مِیلے شُوے
 حَقِیْقَت دَا دے چِی هِر رُوْح دُ خِیْلے پِه قَدْرَت دُ جِو سِی
 خُو بِنِه اَو اِتْقَاب پِخِیلَه کُو یِ نُو مَعْقُولَه خِیْرَه دَا دَه چِی
 هِر تَغْلِیْقِی رُوْح دِی دُ خِیْل نُوْع فِطْرِی اِمْتِزَاج تَه پِر پِغْوَدِی
 شِی گِنی نُو مِصْنُوْعِی اِخْتِلَاف بَه یِ لَه بَر مَه اَو غُوْر خُو یِ .
 مَقْصِد دَا هِم نَه دے چِی فِی حِکْمَت عَمَلِی نَه دِی کَار تَه اِخْتِی
 کِی بَی . بَحْر مَال کِه یُو تَغْلِیْقِی غُوْر خُتْک دُ هَایِکُو پِیْر اِیَه
 کِی بَی حَآن بِنِکَارَه کُو ل غُو اِیِ اَو جِیْر اُیِ خُوک دُ غَزَل
 چَار بَیْتِی یَا تَپِی فَا رَم یَا سَا نِچِی تَه اِرْوَل غُو اِیِ نُو دَا سِی غِیْر
 فِطْرِی اَو خَطْر نَاک بَه وِی لَکَه چِی دُ مَعْمُول خِلَاف مَاشُوم بِی
 لَه حَءَ ضَرُورَت نَه پَه لُوْءُ اِیْرِشْن پِیْدَا کُو لُو لَه تَرْجِیْع
 وِر کِی بَی شِی .

تَغْلِیْقِی جِو هِر خُو دُ مَلْغَلِی پِه مِثَال دے . هِنَه کِه هِرَه
 پِیْر اِیَه اَو هِر چَر تَه وِی خِیْل قَدْر اَو قِیْمَت نَه وِر کُو یِ . اِیْتَه دُ
 جِو هِر یِ دُ نَظَر مَوْجُوْدِی پِکِی بَی بِنِیَادِی شَرْط دے . مِشْرَانُو
 وِیْلِی دِی چِی لَعْل پِه اِیْر وِکِی نَه پِیْر یِ حُکْمَه زَه دَا دَعُو یِ
 کُو م چِی دُ اِخْتِلَافَاتُو اَو مَخَالِفَتُو اِیْر یِ بَه دَ هَایِکُو لَعْل کَلَه هِم
 پَت نِکَر ے شِی خُو شَرْط پِکِی بَی دَا دے چِی دُ هَایِکُو پَه وِر سَتُو
 دُ یُو لُوْءُ تَغْلِیْقِی رُوْح اِنْکَا زِی رَپُوْر تَه کِی بَی . وِر سَرَه دَا
 خِیْرَه هِم زِیَا تُو م چِی هَایِکُو شَاعِرَانَه خِیَالَات نَه ضَا نِج کُو یِ .
 بَلِکِی بَقَا اَو دُو اَم وِر تَه وِر بِنِیْبِی . کِه دَا سِی تَه وَه نُو دُ سَائِلِ صِیْب

دُ تَنْقِیْد نَه پِس بَه چَا هِم هَایِکُو نَه وَه لِکِی خُو تَابِتَه شُوَه
 چِی دُ خِیَال لُوْر وَا لے ، دُ جِذْبِی اَفَاقِیْت ، دُ رِیْبِی دُ نَزَاکَت اِدْرَاک
 اَو شَعُوْر اَو دُ تَخْلِیْق دُ زَبْءُ چَا وُ دُو ن شَحْر یِ کِی کِه پِه هِر
 صِنْف کِی بَی وِی دُ خِیَالِی لَارِی خِیْل اِن پِخِیلَه لَرِی کُو یِ اَو
 بِیَا دَا هِم دَه چِی سِیْر لے خُو دُ خِیْلُو وَا رَه رَنگُو نَه پِه سِیْب
 سِیْر لے وِی اَو سِی کِه خُوک وَا یِی چِی دُ کَلَاب دُ کَمَل وِی دِی
 پِه هِر کَمَل کِی بَی پِیْدَا شِی گِنی نُو چُو ل کَلُو نَه پِه دُ خِیْلُو
 هِم نَکَمْتُو نُو بَا وِجُوْد ضَا نِج یَا وِر کِی شِی نُو خُو مَرَه چِی
 حَایَه بَه وِی .

مَحْتَم بِنَا غَلِی اِبَا سِیْن یُو سَفْرَے چِی پِه خِیَالِی شَعْرِی
 عِیْرُوْعِی ” غُوْر خُتْکُو نُو “ کِی بَی یِ دُ خُو یِ دُ خُو نَد دُ یِد لُو لُو
 دِپَارَه هِم یُو یِ تَپِی قَدْر یِ لَه حُطْبَے نَه دے وِر کِی بَی خُو
 بِیَا هِم دُ تَپِی دُ مَدَا فِیْنُو پِه صِف کِی بَی اَو دَر پِیْدَل غُو اِیِ
 (اِکِر چِی زَمَا پِه خِیَال پِیَه دُ وِیْرَه قُو یِ صِنْف دے چِی دُ چَا دُ هِیْج
 قِیْمَه دُ دَفَاع حَءَ حَاجَت وِر تَه نَشْتَه)

بِنَا غَلِی دُ وِرْخ پَانَه مِشْرَق پِیْنُوْر پِه یُو کَالَم کِی بَی دُ
 ” هَءُے کِی یُو “ دُ سَر خَط لَانْدِی دُ هَایِکُو خِلَاف پِه دَا سِی
 اِسْتِمْدَا یِ پِیْر اِیَه کِی بَی خِیَالِی وِی سُو سِی شَحْر گِیْد وِی . لِکِی :
 ” هَایِکُو کِی مِثَاس سِجِی اِن کَار نِیْس لِکِن پِشْتُو عَوَا یِ
 اِدب مِیْن اِس سَے زِیَا دَه شِکْفَتَه رُوْح پُرُوْر اَو رِپُر مَغْر صِنْف
 سَخْن ٹِیَه مَوْجُوْد هِیْے . ٹِیَه کَے مَخْتَصَر تَرِیْن پِیْر اَءُے مِیْن جِس

وہی کہدل۔ مقصد دا چہی د تخلیق جوہری قوتونو د ادب پہ
 ہرہ شانگہ کنبہی د حان بکارہ کولو توان لری۔ اوس کہ شوک
 نہر پہ گوتہ پتول غوارہی نو شوک بہ ورتہ اخر شہ اووایی۔
 بناغلی اباسین پہ تپہ کنبہی د تغزل د موجودگی دعوی
 ہم کوی چہی مناسب نہ دہ۔ پہ اصل کنبہی تغزل د غزل سرہ تپلے
 وصف دے لکہ چہی خرنگ پہ رباعی کنبہی تربیع پہ تشبیب کنبہی
 تشبیب او عقل سرہ د تعقل نسبت وی۔ ہم دغہ رنگ پہ غزل
 کنبہی تغزل وی اوس کہ بناغلی اباسین دا نہ وپل غونبتل چہی
 پہ تپہ کنبہی تیب یا تیب وی نو بناہ پہ سمولت ی دا وپلے
 شو چہی پہ تپہ کنبہی بی انتہا خوب والے او شعریت وی۔ ممکنہ
 دہ چہی د بناغلی اباسین پہ دہی حقلہ خیل خہ خانتہ منطق
 وی۔ ہسہی خو کہ شوک تغزل ثابتول غوارہی۔ نو پہ کانی
 ہوا، چینہ، اواز، حوائی او مینہ وغیرہ وغیرہ کنبہی بہ ی
 ہم ثابت کپری وپہی ہتج علی او فنی اعتبار بہ ورتہ نصیب
 نہ شی۔ بحر حال د بناغلی دہی خبری سرہ خو قطعاً اتفاق
 نہ شی کپدے چہی د ہائیکو دہی ارو مرو درہی مصرعی وی۔ باید
 چہی ہفوی د ہائیکو ہیٹی ارتقاء پہ نظر کنبہی ساتلی وہ۔ بلہ
 د تعجب خبرہ بناغلی اباسین دا کوی چہی ” تپہ ۹ + ۱۳ کی محروں
 میں ہوتا ہے، ” کپدے شی چہی د بحر ونونہ د بناغلی مراد د
 تپہی سہلابونہ یا چپہی وی وپہی د اردو تپہ روزمرہ او محاورہ
 خو دہی جملی شہ یل تعبیر وپاندہی کوی او داغلط فہمی

قدر تغزل ہے وہ ہائیکو کی قسمت میں کہاں۔ تپہ پختون
 جلت، ذات اور فطرت کا سچا ترجمان ہے۔ تپہ اور ہائیکو
 میں فنی اعتبار سے تمیز یہ ہے کہ ہائیکو میں تین مصرعے ہوتے
 ہیں اور تپہ کی خوبی یہ ہے کہ اس میں تین کے بجائے دو مختصر
 مصرعے ۹ + ۱۳ کی محروں میں ہوتے ہیں۔۔۔۔۔۔۔۔ اور
 فینا غورث کے نزدیک ۲ کا ہندسہ تخلیق کی علامت ہے
 اس بنا پر دو مصرعے تپہ کو سہ مصرعی ہائیکو سے طلاق
 دینا عقلمندی نہیں ہے۔

زما پہ خیال بناغلی اباسین تہ ددی خبری علم ضرور
 پکار و چہی د اسنافو د بقاء پہ ورستو یو زور اور تخلیقی
 قوت موجود وی او کلہ چہی ہم یو صنف د تخلیقی جوہر نہ
 عاری شی ہغہ کہ تپہ، چار بیتہ، قصیدہ او ہائیکو وغیرہ
 ہر صنف وی بیا خیل وجود برقرار نہ شی ساتلے اوس
 کہ د یو پنتون شاعر تخلیقی زور پہ تپہ کنبہی ژوند را پیدا
 کولے شی نو ہم د ہغی شاعر د تخلیقی قوت نہ بہ اخر بیا
 وپہی پہ ہائیکو کنبہی ساہ اوچی۔ ددی باوجود چہی ہتج تخلیقی
 جبر او غیر فطری قدغن پری ہم نہ وی لگولے شوے۔ بحر
 کپف زہ بناغلی اباسین تہ داسی گنی شمہس، تپہی پہ گوتہ کولے
 شم چہی ہتج ادبی شکلا او عوامی کشش پکنبہی نشہ اگر چہی
 شوک بہ ورتہ ہم د تپہی وپلونہ انکار اونکلا ی۔ اوس کہ
 بعض د تپہی پیرایہ د تفوق معیار گنیلے کپدے نو داسی بہ

پرانتلی شوی ده یا کومه تشیای پدرايه خپله کړې شوي
 ده د تفييلاتو باوجود بي حايه او ناقصه ده. خو که چرې
 له ساعت له ورسره اتفاق هم اوکړه شي نو بناغله اباسين
 به دا حقيقتونه ځنگله په شاتسبوي چې د رکشي سفر د
 موټر ساينکل د سفر نه زيات محفوظ او د عزت جوگه وي.
 ځکه چې رکشه کبې د پردې پوره پوره انتظام وي او دا
 صفتونه په موټر ساينکل کبې نشته. بناغله اباسين وايي
 چې په موټر ساينکل د درېو نه زياتي سوري هم سفر کوله
 شي. او رکشکبې دا گنجائش موجود نه وي. خو بناغله دې
 ماته دا او وايي چې اخر داسې کوم ضرورت دے چې په موټر
 ساينکل د درېو نه زيات کسان سوزوي او که چرې داسې هم
 اوشي نو ايا خلقو ته به هغه کسان بسوي يا کم از کم اواره
 گرد نه ښکاري؟ زما په خيال د وکالت د وگړي تر لاسه کولو
 نه پس بناغلي ته دا علم ضرور پکار و چې په موټر ساينکل
 د گنجائش نه زيات تنان سورېدل يو قانوني جرم دے
 خو ښکاري دا چې په داسې مثالونو وړاندې کولو بناغله
 اباسين په چالاني کول غواړي. چې زه ورسره اختلاف
 کوم.

محترم بناغله اباسين دا هم وايي چې هاييکو د ټپې
 کره مېلنه ده. او مېلمانده څوک د کور مالکان شي جوړولے
 زما په خيال داسې سوچ نه صرف تنگ نظري ده بلکې

د پښتنو د تاريخ، تهذيب او د رواياتو نه هم د لاعلمي
 ثبوت دے. ځکه چې پښتنو کره که د سر دښمن هم پناه
 واخي نو پښتانه ي په خپله توره او په خپله وينه
 حفاظت کوي هم دغه مزاج د پښتو ژبې دے چې يو ځل
 کوم صنف خپل کوي نو بيا ي نه پردې کوي. اوس که
 بالفرض ټپه هاييکو د کور مالکه جوړه کړي نو دا خو به
 د ټپې اعلي طرفي وي او دغه رنگ په ټپه نوره هم د
 قدر وړ او گرځوي. حالانکې حقيقت دا دے چې د هاييکو
 وجود د ټپې دپاره پيراساټ parasite نه دے. بلکې
 هاييکو د جهد للبقاء په سفر کبې ځان له نوي نوي
 منزلونه لټوي. چې د ځني استثنائي صورتونو نه
 يو اړخ ته ټپې سره هېڅ مشابهت او مماثلت نه لري بلکې
 د ماورن سنسېلټي او جديد حياتو په حواله هاييکو د
 ټپې نه څو قدمه وړاندې روانه ده. ځکه خو د بناغلي
 اباسين د اضد هم بېخي بي حايه دے چې گڼې د ټپې په
 موجودگي کبې هاييکو خپل ځان ژوند نه شي ساتلے
 په دې حقله د بناغلي زېر حسرت دا تجزيه د لوستو جوگه
 ده. يکي دے.

"څه موده وړاندې زمونږ پښتو ليکونکيو د ډرگه
 "خريکه" "ترايلي" او هاييکو غوندي نوو
 صنفونو باندې خپله طبع آزمائي شروع کړې

ده۔ او خيالي ڪلهي توانائي پري صرف کوي لکيا دي.
 دغو اصنافو ڪنهي ”شريڪه“ او ”ترايلي داسي“ و
 ڇي خيل وجود ڪنهي ڏ توانائي ڏ فقدان له سببه
 جي ڇاه وړاندي سفر جاري ونه سائله شو
 اولائي ڇاه سڀر ڪنهي پونهي نه ده وڻسلي ڇي
 خيل منطقي انجام يا طبعي مرڪ سره مخامخ شو
 يواڻي ”هاينڪو“ داسي تهن او تند جاپاني صنف
 وڇي به پڻتنه خاوره ڪنهي جي خيالي جسر ڇي
 مضبوطي ڪري..... دا جاپانه صنف ڏ خيل
 مخصوص مزاج، طرز او ڪره وره ڏ حامل وو. ولي
 ددي به ڏاڻگو ڪنهي پڻتنو شاعرانو ڏ پڻتون
 بوتي قلمونه وگول او نن دغه بوته وده کوي
 او ڏ بيوي تنه وري وڻي شڪل اخلي۔ ڏ پڻتنو
 سترگو ته جي داسي رنگارنگ ڪلمونه سپري دي
 ڇي بناست او سينگار ته جي سترگي برهيني؛^{۱۵}

بناغله اباسين ڇاه خيل ڪالم ڪنهي يو عجيبه خبره دا
 هم کوي۔ ليکي ۱

”میں ادب کے ادنیٰ مفتی کی حیثیت سے یہ فتویٰ جاری کر رہا
 ہوں کہ پشتو ادب میں ٹپکے ہوتے ہوئے ہائیکو کی بدعت
 کی چنداں ضرورت نہیں؛^{۱۵}

مگر ان بناغله دنته يو واري بيا تيندڪ شوے دے۔ ڇڪه ڇي

اول خو ڇاه ادب ڪنهي ڏ مفتيانو ڏ سره جوار نه ڏاڀندا ڪنهي
 ادب ڇه شريعت کورپي خون نه دے او ڪه ڇري ڏ بناغله دا
 ارمان وي ڇي ڪنهي هغه دي ڏ ادب وڀڄي مفتي او منله شي نو
 بيا پڪار نه وه ڇي ڄان ته جي ڏ ادني مفتي نسبت ڪپه وڪ
 ڇڪه ڇي دغه رنگ انگار او افتخار دواڀه رايو ڄاه ڪنهي
 او دا عمل اجتماع ضدین ڪهنله ڪنهي۔ دا حقيقت دے ڇي ڏ
 اعليٰ ڏ تلازمي او ڏ علم ڏ وصف نه سڀوا مفتي مفتي ڪپدے
 نڌا شي۔ مڪنه ده ڏ مفتي اعظم ڏ منصب ڇاه وجه بناغله
 ددغي غلط فهمي بناڪار شوے وي او دغه رنگ ترپي ڏ ادني
 مفتي دا ڀي لاري ڪوونڪي اصطلاح سر ڏشوي وي۔ بيا هم بناغله
 ته دا پته لگبدل پڪار وه ڇي ڏ ادني مفتي ڏ نسبت سره فتوي
 ڏ منلو او سجت قابله نه باقي ڪنهي۔ خو زما ڇاه خيال گران
 بناغله اباسين لوستونکو ته دا وڻهل غواڀري ڇي ما هر ڇه
 فرمايائي دي يا زه ڇي هر ڇه فرمايم۔ هيچري جي هم او نه
 مني۔ يا دا هم ڪپدے شي ڇي بناغله اباسين ڏ ادني او مفتي
 ادبي مشورو و رکوونڪي ته ڏ ادني مفتي تامل و رکوي۔
 والله اعلم بالصواب۔

بيا هم زه نه پوهينم ڇي بناغله اباسين هائیکوته
 بدعت ڇاه ڪوم خيال وڻهلي دي ڇڪه ڇي ڏ تخليق عمل يو
 مقدس او سڀڻله عمل دے۔ او هر ڪڍي هائیکو ڏ تخليقي زرهه
 چاودون راز ڀنڀدے يو ژوندے شعري صنف او ڪر ڇڏو

نو بيا و لي بناغلي اباسين چي خيله هم ذ لفظ د حرمت منون
 دے دا ناروا خبري کوي خوداسي بنکاري چي په گسرن
 بناغلي د بدعت معني په سم ډول نه ده منکشفه شوي
 او د تفهيم په سلسله کني د ذهني انقباض او عدم سهولت
 بنکار شوه دے.

د ساهو ليکونکو د څلپو ښتم اپرېل دوه زرم د روداد
 ترمنه بناغلي واکتور راج ولي شاه څوک صېب دا سوال راوچت
 کړو چي لکه څنگه پته په موسيقي کني خيله ځانته يوه
 پېژندگلو ري ايا هائیکو هم په پښتو موسيقي کني ځانته
 يو داسي پېژندگلو او ځانگړے آهنگ راپيدا کولے شي او
 که نه.

د بناغلي واکتور صېب په خدمت کني عرض دے چي
 موسيقي او ادب دواړه ځان ځانته ځانگړي دي - عموماً
 هنرمندان او نقادان د موسيقي شمار په لطيفو فنونو
 کني نه کوي. او ثانوي حيثيت ورله ورکوي. نو اوس
 که چري هائیکو د موسيقي په زير و بيم نغمه نغمه نه شي نو
 بيا هم د هنري په ادبي مقام کني هېڅ کس نه رايي. دويمه خبره
 دا ده چي هائیکو هم غنائيت، لے، آهنگ او ردهم لري نو
 هېڅ وجه نشته چي سازونو سره دي هم آهنگي پيدا نه
 کړي په دي سلسلې کني د بناغلي محمد اياز غزل او بناغلي
 شكيل ناياب هائیکو د مثال په طور وړاندې کېدے شي چي

د زېره رايکونکي موسيقي د تشب و فراز سره ئي راز و
 نياز کړے دے.

د ذکر شوي روداد مطابق بناغلي واکتور راج ولي شاه
 څوک داخيال هم بنکاره کړو چي هائیکو په پښتو کني ځکه
 خوبښيي او مقبوليت ئي بيا موندلے دے چي په پښتو
 اولسي ادب کني د دي سره تره دو نکلے صنف شته - اوس
 تعقيق پکار دے چي هائیکو پښتو ادب ته د جاپان نه راغلي
 ده که نه جاپاني ادب ته د پښتو ژبي نه ورغلي ده - ولي
 بناغلي قلندر مومند د دي خيال سره اتفاق او تکړو او
 څرگنده ئي کړه چي هائیکو د جاپان يو معروف او منلے
 شوه شعري صنف دے. لهذا نه دي پکار چي موند دي
 د هر راتلونکي صنف جرړي په خيله خاوره کني د
 لټول ضد اوکړو - او بيا په داسي صورت کني چي هېڅ
 قرينه پرې دلالت هم نه کوي - زما په خيال د بناغلي
 قلندر مومند راي په دي لږ کني بڼي درسته ده. ځکه چي
 هائیکو د جاپان د اوږد نظم هائي کائي نه په تجرباتي بنيادونو
 رابيلله کړي شوي ده - که چري دا وو بېلے شي چي د هائیکو
 جرړي په هائي کائي کني دي نه چي د پښتنو په اولسي
 ادب کني نو مناسب به وي ولي بيا هم که په دي سلسله کني
 څوک تعقيق کول غواړي نو قدغن پرې نه دے گول پکار -
 ممکنه ده چي دغه رنگ گني اکشافات محي ته راشي.

زما منڀ جي ڏٺي غنڌ نه کول خيالي تهذيبي او ثقافتي
 جرڀي غوڻول دي. يو باشعوره فرد به هم داسي نه وي
 جي داسي به اوغواڙي خوزه دا هم نه غواڙم جي هائيگو
 دي ڏينٽو په مبله دوسته سيمه بي له شاه جرمه تهذيبي
 او بي له شاه گناه سنگسار ڪرڻ شي. اول زما خيال وڃي ڏ
 هائيگو او ٽيڙي موازنه او مقابله غير فطري ده. بيا ئي
 سوچ او ڪم و ڪه چرته په دي بهانه ڏينٽو تنقيد چولي
 ڏ ٻيڻ بهاملغرو نه ڊڪڊي شي نو قباحه به ڪيڻي
 نشته. چونڪي ڏ هائيگو په فني او فڪري ارتقا ماپه خپل
 مضمون ”ڏينٽو ادب ڪمپيوٽر هائيگو“ ڪيڻي تفصيلي خبري
 ڪري دي نوبن حايه به نه وي ڪه ڏينٽو ٽيڙي په حمله ۾
 شاه اووايم.

دا حقيقت ده ڇي ڏٺي ڪن توصيفي اڀرونه شته خو
 حئي خويونه ئي داسي هم دي ڇي ڏ تجرڀي او ارتقا بچي توان
 نه لري او په ذهنونو يوه سترڀي ڪوونڪي خاموشي
 خوروي. ڏ مثال په طور هره ٽپه ڏ ”يا قربان“ يا ”لکه زار“
 نه شروع ڪن ڇي ڏ دوستونڪي يا اورپدونڪي په وينه
 ڪيڻي ڏ يڪسانيت زهر خوروي. اوددي ڊانگورو ڏ ملاٽره
 بغير يوقدم هم وړاندې نٿي ٿي. البته حئي پوهان ”يا
 قربان“ ڏ ٽيڙي لازمي جز ونه مڻي. بجز تقدير ددي نزايمي
 اڀڻ نه يوطرفته دوپده خبره دا ده ڇي ٽولي ٽيڙي په يو

واحد، متعين او معلوم وزن او اهنگ ڪيڻي وي او په هيڏ
 حال ڪيڻي ڏ خپلو ٽاڪلي شوو او اوزونو دائره يا حصار نه
 شي ماتول. او ڏ خپلو سرونو له جادونه نٿي راو ٿي
 جي زما په خيال ڏ ٽرگيت يو رخ ده.

بناغله پروفيسر داورخان داود ليکي ا

”ڏ ٽيڙي خپل يو غنڌوس او محسوس هيٺ Form
 بحر يا اهنگ (Rhythm) ده ڇي په يوه نيمه

مصرعه ڪيڻي يو ڊبر اوڀر او طويل مفهوم بيانوي.“
 نه پوهينم جي بناغله داود صهب ڏ يوي ٽيڙي
 مصرعي په ڏڪر ڪيڻي ”يا قربان“ په شاه معلمت نظر انداز
 ڪوي. بحر نوع زما منڀي په معنوي اعتبار ٽپه په ڪوزه
 ڪيڻي ڏ سمندر بندولو اعجاز ده خوداهم حقيقت ده
 ڪه يوه ڊبره بناخته پيغله هم وي او يو رنگ جامه
 اغوستل ئي وظيفه ڪري وي نو ڏ ظاهري لباس يڪسانيت به
 ئي ڏ بناخت ڏگنڀو اڀرونه نه ڏ ذوق او دلچسپي سترڀي
 بل اڀڻ ته واروي اوس ڪه هم هغه پيغله ڏ وخت ڏ تقاضو
 مطابق ڏ نوي فېشن معقول او رنگارنگ جامي واغوندي
 نو ڏ ژوند شومره سپرلي به ئي ٺيڪلا ڪانونه ڪچڪول په
 لاس اودرپدل غوره ڪري. نو بايد ڇي ڏ هائيگو منگدين
 او مخالفين ڏ اصولي سياحتونه قطع نظر خپل قيمي وختو
 بي حايه ڏ ٽيڙي په وکالت او ڏ هائيگو په مخالفت ڪيڻي نه

ضائع کوي. بلکي ٻيہ ڏي ڏنو، مناسب تجرِبو سرہ اشنا
 کري او داسي هيٺي، داخلي او خارجي تجرِبي ڏي ٻيہ کيني
 او کري ڇي ڏ فکري رفعت سرہ سرہ پکني ٻيہ هيٺي او
 ساختياي سطح هم دا صنف ڏ تنوع سرہ فتح شي. خودا کار
 ڀر رياض، نوٽ سوچ او هنر مندانه جرات غواڙي. کيد
 شي ڇي ڇي پوهاند دا هم اوواڙي ڇي ڏ هيٺي تجرِبو او تنوع
 دا عمل به ڏ ٽپي پيڙندگلو ورکه کري. دا هم مکنه ده
 ڇي يو نقاد خوله راپورته کري ڇي ڏ ٽپي خپل خاص او
 معلومه وضع ڏ ٽپي ڏيٿا او استحکام ضمانت ڏ ڏ او دا ڇي
 دا خاص رنگ به ذوق او ذهن بيخي ڏ ستوماني لري نه
 راوي خو زما ٻيہ خيال به ڏي ماورن اڀر کني به دا قسم
 خيالات محض يوجند باقي رد عمل وي يا دعادي نشي
 ڏ اضطراب کوکه به ورتاه وٺل زيات به نه وي. ماته
 پته ده ڇي کاه ٻيہ ڇاه ڇي پوت وي نو دروند وي خو
 هونسيارن دا هم وائي ڇي اوبه ٻيہ ڇاه ڇي اور پري نو
 دستا شي او بيا تخليقي اصناف ڏ کاڙي ڏ جبو د خاصيت نه،
 بلکي ڏ اويو ڏ رواني او تحرک ڏخو يونه ٻيہ خپلو پوڙوندي
 اوسي. هڪه ره غورم ڇي ٻيہ ساختياي اعتبار هم ٻيہ ٻيہ
 کني ڏ بيدلون مناسب تحرڪون نه لائل پکار دي. ڏ ڏي
 وضاحت سرہ ڇي دا به ڏ ٽپي ڏ ارتقا هڻي وي نه ڇي ڏ
 ٽپي ڏ انقطاع. اوکھ چري دغه تجرِبي ڏ ٽپي ڏ روح سرہ

متصادم نه وي. نو لازماً به خيالي ٻني مضبوطي کري.
 گني نو ٻيہ بل صورت کني به ڏ ادب پخيله ڏ نامقبوليت
 فيصله واوروي.

دا هم حقيقت ڏ ڇي ڇي نوي شاعرانو ٻيہ ٽپه
 نه صرف تامين ڪر ڏ ڏ بلکي وره ڏي ڏيو مستقل صنف
 شڪل ورکولو هلي خلي هم کري دي. بناغله سعيد گوهر ڏ ڏي
 فارم او هيٺ تعارف ٻيہ ڏي ڏول کوي.

”دا ڏ ٽپي ڏ رومي مصرعي نه شروع شي او
 ٻيہ دريمه مصرعه ختم شي. ڏ ڏي منجه تر مضمونه شين
 نوري مصرعي ڇي ڏ ٽپي مضمون سره تعلق لري
 هم وي. اول شعري ڏ ٽپي ڏ اولي مصرعي سره
 هم قافيه وي. ڏ ڏوٻم شعر دوايه مصرعي ڏي
 خپلو کني هم قافيه وي. دا ڏ ڏي صنف اوله
 بيرفہ ده. ڏ ڏي وزن ڏ ٽپي ڏ ورپي مصرعي
 مطابق وي. ڏي نه پس دوٻمه بيرفہ کني ڏ ڏلور
 مصرعي سره ڏ ٽپي ڏ آخري مصرعي وي. دا
 دوايه ڏ ٽپي ڏ مصرعي سره متردف او هم قافيه
 وي ڏ ڏي وزن هم هغه وي ڇي ڏ ٽپي ڏ آخري
 مصرعي ڏ ڏي.“
 مثلاً:

اندېښني مه کوه جانانه

داخو دي باسي له جهانه

دا به دي کور جوړ کړي په زړه کښي

ستا د گوگل په ښاريه کښي

خان ترې ساته بچي اوږده لري لاسونه

کړي به خازه ستا د رخسار تازه کلونه

حکله خي وایم چې وېر مه کوه غمونه

اندېښنو خو اړکړل تر شود و سپين بشرونه

لوستونکي دي پخپله فصله اوکړي چې په دي تجربه

کښي ټپي د محبوبې د قلا صورت اختيار کړي د او که نه.

او دا هم چې دي شکل ته تجربه وېل پکار هم دي. زما په

خيال دي عمل د يو نوزايدده صنف د تعارف په قربان کاري

په قرباني کړي ده. حکله چې په ښوولې شوي صورت کښي

په ټپه کښي د داخلي تجربې او هليتي تنوع هېڅ نموني په

لاس نه راځي او د ټپي خپل شناخت پکښي هم ورکېږي.

(لهذا تجربه بعض د تجربې دپاره نه ده پکار بلکې د يو

صنف د پرمختگ خيال پکښي ساتل لازمي پکار دي.)

هم دغه حال د ښاغلي سهيل خټک د مجموعې ټپه ايز

هم د د مستقل عنواناتو تر لاندې ازاد نظمونه ليکلي

شوي دي او اخري دوه مصري ټپي وړيمو مصرعو

سره په قافيو کښي ټپلي دي او بيا ټپي د يوې ټپي په تړون

نظم سرته رسولې دے چې د نظم نقطه غروچ يا کورگس

ورته وېلې شي. خو متاسفانه زه به دا او وایم چې د

ښاغلي سهيل خټک ټپين هم د ټپي په سترگو کښي هېڅ

ارتعاش نه دے راوستلے.

دغه رنگ ښاغلي راج ولي شاه خټک هم په ټپه کښي

د تجربې په خيال تر خپله حده کوششونه کړي دي. خو

دا کوششونه هم کم اوزيات د ښاغلي سهيل خټک د ټپين

سره مماثل دي.

اوس که زه دا او وایم چې دا ټپولي هلي خپلي د ټپي

هليتي تجربې نه دي بلکې په ازاد نظم کښي د ټپي د

پيوند کاري او قلم گولو هېڅ دي نوزيات موزون به

حکله وي. چې په داسې واره صورتونو کښي د ټپي په

قديم فارم باندې هېڅ ارتقائي اثر نه دے غور هېدلے

بلکې د نورو گټو لندو او اوږدو مصرعو امېزش د هغې

جامعيت او اختصار ته هم نقصان ورسولے دے. لهذا

دي سلسله کښي داسې تجربې پکار دي چې د ټپي د مزاج

تکمله خو وي ولي د ټپي د فطري او فني غوښتنو او

خورو ورو امکاناتو داسې نه ماتوي يعني ساختاتي ارتقا

دي د ټپي د فضائي سرحد ونونه بهر نه اوځي چې د

انقطاع حد پرې جاري کړي. مطلب دا چې ټپه دي د

خپلو کړو وړو مطابق خان ته د نوي ادبي تحريکونو رنگا

رنگ جاڳي ضرور اغوندوي. خود لباس دپاره دي خپل وجود نه لندنگ کوي. هيله لرم چي لوستونکي به تما په اشاره پوهه شوي وي.

بصر حال د خپلي موضوع نه د يو خاص قسم گهرن او خنډه کولو نه پس بېرته واپس راځم. او لوستونکو نه پوښتنه کوم چي دا بحث چي په ښه ده هايښوښه نه ده. د ټپي په موجودگي کښي د هايښو د تخليق جواز نشته يا هايښو زمونږ د خاورې سره هڅه خپلوي نه لري. ايا دا بحثونه پښتو ژبي او ادب ته څه فائده ورسول شي. او د هايښو په راتلو پښتو ادب ته اخر کوم زيان او تاوان ورسېدلې ده.

زه دا خبره منم چي هايښو د پښتنو د خاورې نه لارښېدلې شعري صنف نه ده خو وېي که يو بهرني صنف د پښتون د تهذيب او کچې د ارتقا او احيا ډمه په خپل سر واخلې او ښه په ايمانداري سره يې خدمت کوي نو د پښتنو عدالت به ورته ددې خدمت گذاري دا سزا ورکوي چي د سر غوڅولو فيصله يې صادره کړي. کله هم نه ځکه چي پښتانه د خپلو وفادارو په مرگ مړه او ژوند ژوندي وي. ځکه خو د ځني پښتنو ناقدينو د هايښو سره معاندانه رويه زما د پوهې نه بهر ده.

بهر کيف دا حقيقت ده چي هايښو په دومره لنډ وخت

کښي په پښتو ادب کښي ځان ته دومره لږ مقام پېدا کړې ده چي تصور يې هم نه شي کېدې دغه وجه ده چي ټپي چي زرگوننه کاله تاريخ لري او د پښتو ژبي زور او قدیم زرخيزه شعري صنف ده. اکثر و نقادانو هايښو سره اوږه په اوږه اوډوله او د دواړو تقابلي شروع کړو. زما په خيال د ټپي او هايښو موازنه پخپله د هايښو د مقبوليت او بريالۍ کېدو سندنامه ده. ځکه چي هايښو پښتو ادب ته تقريباً شل کاله اگامو راغلي ده. چي يو ادبي صنف په دومره لنډه موده کښي خپل طبيعي بلوغ ته هم نه شي رسېدلې وې په هايښو د پښتنو په سيمه نه صرف ځواني او چوپن راغلي بلکې د يوې اندازې مطابق شپږ زره کاله زور صنف ټپي سره يې ناقدينو مقابله هم شروع کړه. اصولاً خود شپږ زره کاله استېلاص صنف او د شلو کالو د نو وارد صنف مقابله هم د عقل او منطق خلاف ده خو وېي که داسې کېږي نو دا ددې خبرې روڼي ثبوت ده چي هايښو نه صرف د پښتنو د نفسياتو خبرياله ده بلکې د پښتانه يې د خپل ذوق ترجمانه هم مني. ددې باوجود که ځني خلق د هايښو مخالفتونه کوي نو زيات نه زيات تېر نه دا راز راڅرگندېږي چي هايښو کښي يې کچه تخليقي زور پروت ده ځکه چي کمزوري ځينو نه عدم اختلاف باوجود هم ځان ژوند ته نه شي ساتلې زما يقين

دے دهايلگو د منكرينو پي حايه ضدونه به هاييلگو د
اسمان رفتونه ته يوه نه يوه ورخ خامخا ورسوي دا
مبالغه نه ده بلکې ددې خبرې رنډې تخنيکي ، ژور آثار او
ژوندي شهادتونه رابنکاره شوي دي .

اوس که زما د خبرونه څوک دا غلط تاثر اخلي چې گڼې
زه هاييلگوله په تپه قوتيت ورکوم نو د بېد به کوي .
زما خو د زړه له تله دا اواز راپورته کېږي چې د پښتو
ژبې او ادب لمن دې فراخه شي او هغه ټول اصناف دي
پښتو ژبې ته راشي . چې ژبه او ادب پرې وده مومي . ذوق
ته پرې تکين رسي . ذهن ته تفریح بخښي . ضمير پرې
دابېدارېږي او ژوند پرې روښانه کېږي .

زه محسوسوم چې د ټپې او هاييلگو خان خانته مېدانونه
او جدا جدا تشخص دے البته د ادبي رشتې په اساس دا
دواړه يو بل سره په ختي موقعو مرسته ضرور کوي
خو د يو بل حقونه چرې هم نه را لاندې کوي او چونکې
دواړه مباحثو يا وجود دواړه اصناف د پښتو او پښتنو
سره تړل شوي اصناف دي نو د يو غندنه هم عقلندي
نه ده . بله دا خبره چې اعلي ادب په موضوعاتي او منفي
دواړو حوالو د جغرافي بندېږنو ، نسلي امتيازونو او
طبقاتي تقسيم نه بالاتر وي نو دا بحث چې دا صنف زمونږ
ابائي صنف دے او دا بل پردے او مهاجر صنف دے او بيا په

دې بنياد صنفونه د خوښې او ناخوښې باعث گرځول هېڅ
دور اندېښي او دانشمندې نه ده .

بنکاره خبره ده چې هغه خلق د پښتو ژبې او ادب
بېخي خواخوږي نشي کېدے . څوک چې هاييلگو د پښتو
ژبې نه ويستل غواړي او نه اوس هاييلگو دومره ورکه
سپکه او بې څوکه ده چې څوک به ورته په کېنو سترگو
اوگوري .

په درناوي
اظهار الله اظهار
لکچر اردو څانگه

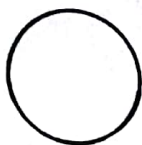
اسلاميه کالج پېښور يونيورسټي

مأخذات

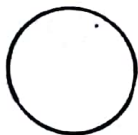
- ۱) آزاد اسفند، د اظہارہ ہائیکو تجزیہ، 'ورج پانہ وحدت' پبلسور، ۹ مئی، ۱۹۹۸ء۔
- ۲) اظہار اللہ اظہار، راتہ غور و نوکبہ بنگری شرنکوی سلمان پرنتورز جگہ محلہ پبلسور، یکم جنوری، ۱۹۹۸ء۔
- ۳) اسپر مگل، ایک نوجوان شاعر، اظہار اللہ اظہار 'ورج پانہ مشرق پبلسور' ادبی ایڈیشن۔
- ۴) مشتاق مجروح یوسفزے، ائی اینکو کو صائیکو، غہر مطبوعہ۔
- ۵) اظہار اللہ اظہار، راتہ غور و نوکبہ بنگری شرنکوی سلمان پرنتورز بابو جہد روپ پبلسور، یکم جنوری، ۱۹۹۸ء۔
- ۶) اسپر مگل، ایک نوجوان شاعر، اظہار اللہ اظہار، 'ورج پانہ مشرق پبلسور' ادبی ایڈیشن۔
- ۷) مشتاق مجروح یوسفزے، ائی اینکو کو صائیکو، غہر مطبوعہ
- ۸) ایضاً
- ۹) ایضاً
- ۱۰) پروفیسر داورخان داؤد، 'پہ او جدیدیت'، ص: ۹۷، تماش پبلیکوشن، سلسلہ نمبر ۶، کال ۱۹۹۶ء۔

- ۱۱) پریشان داؤدزے، 'ورج پانہ وحدت پبلسور' (۱۱)
- ۱۲) خبری اتری، پبلیکوشن، 'ورج پانہ وحدت پبلسور'، ۱۹/۱۰/۱۹۹۷ء۔ (۱۲)
- ۱۳) اباسین یوسفزے، 'ہائے کیوں'، 'ورج پانہ مشرق پبلسور' ادبی ایڈیشن (۱۳)
- ۱۴) ایضاً " ایضاً " (۱۴)
- ۱۵) زیہ حرت، 'ادب بازار'، 'ورج پانہ وحدت پبلسور'، ۲۳ فروری، کال ۱۹۹۸ء۔ (۱۵)
- ۱۶) اباسین یوسفزے، "ہائے کیوں"، 'ورج پانہ مشرق پبلسور' ادبی ایڈیشن۔ (۱۶)
- ۱۷) پروفیسر داورخان داؤد، 'پہ او جدیدیت'، ص: ۹۷، تماش پبلیکوشن، سلسلہ نمبر ۶، کال ۱۹۹۶ء۔ (۱۷)
- ۱۸) سعید گوہر، "د پبلیکوشن شاعری او وک اصفاف" اولس کوپہ، ص: ۲۹ تا ۳۷، نومبر، دسمبر کال ۱۹۸۸ء۔ (۱۸)
- نوٹ: - حوالہ نمبر ۱۸، مقالہ نگار د مقالہ تلخیص دے چھ د گران پروفیسر داورخان د قلم کاوش دے۔ لہذا د ہغوی پہ شکر یہ او جہرہ منہ۔

نشته پروا که سنگسار بزمه زه
مرمه په ده دي چي داسي نه دي پکار
کاږي دکمل په لاس کښي خونده نه کوي

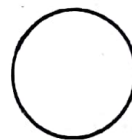

نن ي له هرڅه نه يقين پورته شو
مياندي چي هم بچو کښي فرق کوي
اوس به دچا جولي ته خان غورځوم

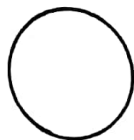
رې دې کړه وران د پښتنو وطنه
اوس درکښي غښي د ژوند پاتي نه دي
زامن د پلار مري ته لاس اچوي

د پر گنهگار يمه خو ما اوځښده
رېه منت کومه ما سره بس
له مرگه پس حساب کتاب مه کوه

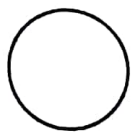

اے د کلهم انسانيت رسوله
تا چي څرگند کړه د ژوند ټول رازونه
رې سلسله د نبوت ختمه کړه

چا جينكى په لاره كړې نه دې
وېل مې سترگې به اوس نه پټوي
ورته زما د وينې ډرپ خټه دے

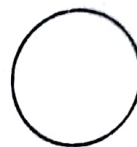

وايي جانانه بي اسرې مې نكړې
زه به كيله خټه د پردو نه كوم
چې خپله مور راباندې كور وړانوي

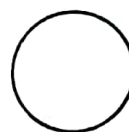

پرې به هوارې كشي شې بلا
كه د خپرات نه د خانانو د مرگ
غريب د خپل واده ډوډۍ سازه كړي

رانه په چم كښې دشمنې جوړې كړي
مخې كړي مانجه بيا مې نه پېژني
مور به د بنكلو په سر شرنه كوم

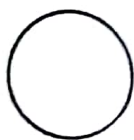

مرگ دې د داسې پښتو پرده شي
چې د انگن څكلونه او شو كوي
ترېنه ظالم له كهدسته جوړه كړي

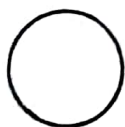

خه په سكون سره ژوند ون تېروم
يو خوا پټې كښې اوبه خور كومه
بل پله اور بل كپم دومه واچوم

يم بي روزگارہ انڀرويو له ځمکه
مینه کوه خو راتر غاړه نه شي
چې د جامو استري مې مانه نه شي

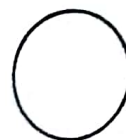

بازار کښې گورځي ښه ښکاره مخونه
خو مونږ چې اووښي څادر کړي په سر
زمونږه ښمې مونږ نه ستر کوي

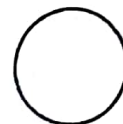

شپږيني ښه داده چې زړه کړو صبر
اوس د انصاف طبعي له چانه کوي
غله د قاضي کور کښې پناه اخلي

چې دې يوازې کړم په نيمه لار کښې
نو زه له ځانه داسې ورک شوم لکه
د مياندو غښې چې خالي پاتې شي

بل څوک به څرنگ رانه تاخيلوي
دومره پاسته که ددې خوړ کانه وي وو
نوگيد پانويه وو ټول خوړلي

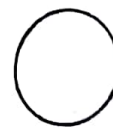

شپږ زه د کلي شريفانو کښې يم
څوک چې لوټم هغه مې قدر کوي
شمه چې جگله کړمه غلا له ځمکه

خبر که دی سر نه لوپته پرپوته
چی طوفانونو کنبی راگهر شی د ژوند
شوک بیه له یو بله ستر ونه کوی

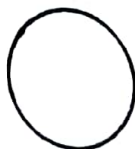

بیا په وطن کنبی زلزله راغله شه
پنځې له کوره په تلوار راوځي
رت دی جولی کنبی زمونږ خبر واچوي

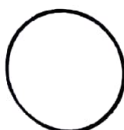

د لاسي کول له خو باران اسره وي
شپږې تېبې به راځي نه په ما
چی پېغله ناوې رانه مور کړه ځي

نو زما شونډې به پتري نه نیسي
زه چی نامه د خوشبویو اځم
د کلي په شانگه باندي اور اوکي

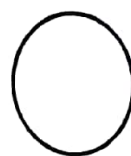

ستا پي رځي د هېرېدلو نه دي
چی تصویر ونه دي هم کورمه نو
وېم که مې ټول کله په کانو اولي

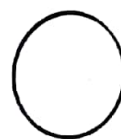

وايي زما غریبي بيدي نه شي
خو ساه مې اوځي چی د چم جینکي
راته ودونو کنبی کالي پسخوي

په لوږو تندو ئې پروا نشته ده
وا ئې په گېډه دې نهره يم خو
راله پيدا چرته د سر سپورې کا

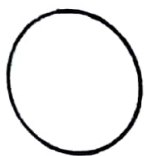

اومنه دا خاطر دې جمع لره
مينه زما د غلو خمتا خو نه ده
چې ئې په لارو گن کوښ شېرېني

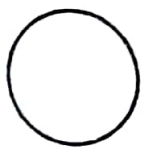

دا چې په خه فريب کينې گېډه ئې ته
ستا سر تنزې به هله ما مناي
که د اوبو لاره په ژونده نه وه

په پټو سترگو پرې باور مه کوه
شېرېني پام کوه چې تېر نه اوځي
د ملا منډه د جسات پورې وي

عبتونه مجبورو او خورل
خومره سنگينه حادثه ده د ژوند
شېرينه ژارې چې مې سر غوڅوي

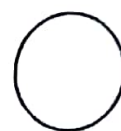

بې حايه نه دي ويرېدل د ښکلو
زما د تندي انتها داسې ده
بټ هم رپېږي چې زه ساه اخلم

بشار د پندو دے تاته بنه پته ده
ته د کشتو ولونه مه پرانيزه
تور د سپوږمۍ په لمن پورې نه شي

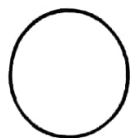

رې دې کړې خبرخودا شگون بنه نه دے
پنځله دولۍ کني هغې کور ته لاره
پلار چې ې چاله دې خوانان وړلي

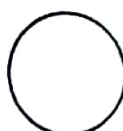

خه ننگيالي دې قاتلان د سيمې
د سر ساتلو په بدل کني مدام
لوڼه جولي ته د دېمن غورځوي

ناپوهي خبرخو ې حسي خوره ده
بټ خو ساکاني اختلې نه شي
څوک به په کاني کني قلم گوي

خاوري به پوه شو د تعليم په مزه
مازيگره چې شي چپو ته د سيند
کتاب ورلپه کړو چکلان لاسو

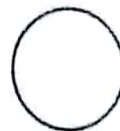

خان کني څوک توان د تماشې نه دري
بس د هوا په لور روان دي زغلي
څوک د پېر يانو په دولۍ پسې ځي

سڀيٽيس زمونڊن ڏ لاري ڇنڊا ڇو نه ٿو
چي اشارو ورته ذره اوکي مه
نو ڏ بنگاي نه په يو ڏو را اوڻي

زهره اخر صبر ڪري سلو ڪٽي وائي
کوه چي هر چا سره مينه کوه
خو شي له خان کور ته را اورسوه

په هنج فریب دلاسه ڪن مه نه
کت چي پردے شو خود نهي شي شو
سترگي مي نه ورتي که ڊپر سترے يم

زهره ڪٽي ئي اور ڏ مينه بل ڇنگه شي
ڏ چا په کور ڪٽي چي شين يني زما
لوپه روشني انڱري سره پراته وي

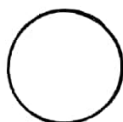

خمه مدام ڏ هو اکانو په رخ
يم ڏ سپريانو ڏ دولي په مثال
خان راتنه ماء سپاره بي کوره ناهي

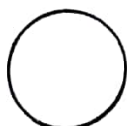

شونڊه مي رو ڏ چي شنه ڪٽي
اوزه په دي سوچ ڪٽي رگير مه چي
دوه توري يو تڪي ڪٽي خائ ڇنگه شي

اوس به په دې کښې تاته خه وایمه
زار شاه ستاله سادگه شیرینې
منې زما اوخوبنه خپله کوي

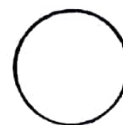

د برسنډې کملې شیرینې زما
که په جبو کښې هم مېشته کې مدام
تور به دې پورې په لنده نه شي

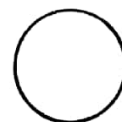

چې دې بهر کړو له دُرشله قدم
په مرگ حساب شوې شیرینې زما
خولې تاه توکلې لارې نه راجې بیا

دارې وهمه سرچینه یم د ژوند
تابه لیدلې وو رنگونه زما
خو که دې سترگې پټې کړې نه وې

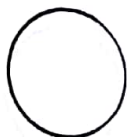

زه خو دنیا ته فرشته بنکارمه
بیره له دغې ویرې نه خرایمه
چې اصل مخې رایه ډاکه نه شي

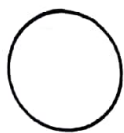

خه بې حسي ده په ماحول کښې دینار
پراته دې قتل توریالی د وطن
زه هنی مون باندي بېگم سره حم

د حقيقت دنيا کښې ژوند تېروم
په تلو دلاسه کښم نه
زه د ځوانۍ د خوب تعبير غواړمه

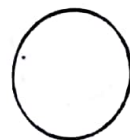

بلا ختلي دي په سر رقيب
خدائے شته چې نور ورته هېڅ نه وايه
خو لږه منډه ترې ضرور خلاصوم

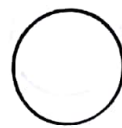

د مينې لار کښې چې ټيندک شمه زه
شيرينه اووايي په خود کښې اوسه
داسې د لوړې نه په دو ولي ي

وايي ځواني به مې په کور زړه کړم
خو بې ننگۍ ته غاړه نه بدمه زه
مخ به مې اوس کفن کښې هم نه وينې

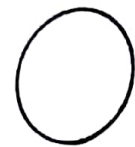

نن يوې بنجې خپل خاوند ته ويل
سختې بې حايه په وړو مډکوه
ته چې زلمه و ټابه څه نه کول

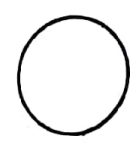

له سپينې بديرې دې حيا راځي خو
مه وايه دا چې فرېسته يمه زه
ته څومره وران وي تاته ښه پته ده

دا قافلې دې په سفر کېږي اوسې
خوکومه لار چې د منزل لاره وه
وايي چې نن هغه سېلاب يوړله

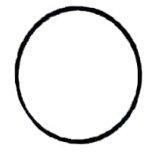

شیرینه وايي له تازار شمه خو
واده د ټول عمر سودا ده کله
دا خو زما او ستا خبرې نه دي

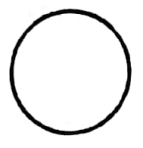

زمونږ نصیب زمونږ په لاس کېږي نه ده
وايي که اورته موهم واچوي نو
د مشرانو وېسلي به منو

ماڅه غوښتلي وو او داڅه اوشو
نن مې له هرڅه نه باور پورته شو
چې مې د مړې گېډې چيچل اوليدل

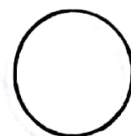

دلته انصاف د چيند خانو ټول د
پرېښودنه که داغ دې په لمن پرېوتې
سربله دې اوبايولي که پوزه کوي

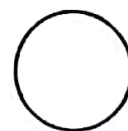

او وايي خپل عزت پخپل لاس کېږي د
چې شوکوي مانه زما لويې ته
نو ستا شمله به څنگه جگه ساتم

غوښتنې ستا ټولې بڼې داسې دي
لکه چې چرکه څوک په زور اونیسي
او ورته اووايي هاگی و اچوه

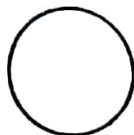

منم د مینې تقاضې منمه
قسم دي ما به هېڅ ویلي نه وو
خو واره چې خولې مین و اوخوړې

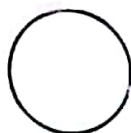

خوانه خوایي او د سپرلي مازیکس
داسې په یو بل کې غرق شوي وومون
چې رانه ورکې د خپل کور لارې شوې

خلق دي کار کېنې زمونږ کار نه لري
حد کېنې دي اوسې گنې بڼه به نه وي
مونږ خو په بیعه ځان له شر اخلو

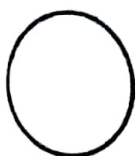

تېښته د ژوند له تقاضونه کوم
هر څه په سر سترگو منم شیریني
خو کوټې او یو کېنې ډوبېدل بڼه نه وي

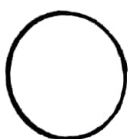

خدای ستاه دشمن مي خوشحالېږي په څه
دا خو مي لويه د ژوندون گټه ده
چې محبت کېنې مي تاوان کړے دے

دوسره پوهېږي نه ماشومه ده لا
خان ترې بېخي ورک شي چې ما اوويښي
لا حادثو هوبنياره کړې نه ده

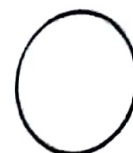

خوارلس کلېزي پېغلي ماته وييل
پوهه په بختا ده په عرونونو نه
تابه دا خپلې تجربې دهوکه کړې

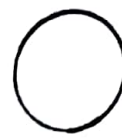

خوشحالېدم ورته بي حايه هې
چې دکيرېږي تېبتي مې اويدلي
پرې مې کړې نن خان له د برېتو خوگي

منم فرېبا دي خو صحرابنې د ژوند
ستا خواني مرگ مكي مكي گوانبون
د محرومي احساس په شاتېبوي

خان پخپل زورباندي ژوند ساته
گني نوزه خو د قاتل اوښکه يم
ماله به خوگ په زړه کښې خاڼ راکوي

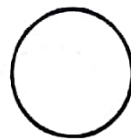

ژارې له سره لويته لرې کړې
وايي بهرله کوره شپې مه کوه
گني نو خان حلالوم لاليه

شيء کڻي له کوره پښتني نه اوځي
مرگ دي روا دے خوځه خپل کاله ته
د نهر خاته نه مخکڻي خان رسوه

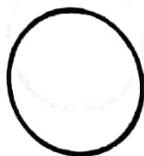

زما د زړه داغونه پرق اووهي
سپوږمې چې کور جوړ کړي نو ټوله شپه بيا
ما سره ستوري پټه پټوڼي کوي

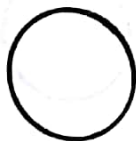

بي وفا نه يم خو شپږيني زما
د زانو سېل چې لا روان اووښم
زړه زما هسې په هوا غوندي شي

پدې دوه څنگه په تا ملا وټرم
وس چې دي اوسې بي خوندي نو ته
د خپل مېړه خبره هم نه مني

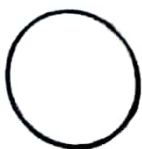

هرو قلم ترې راخستلې نه شم
ماشومه سازه کړي له خانه وايي
راله په لاس باندي گهرې جوړه کا

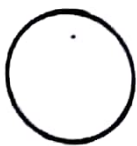

ددي خبرې په مطلب نه رسم
وايي چې ستانه زه اوزکاره شمه
بيا به څاروو ته بو تاوه کومه

مهرانه شوه دهره د پنتو پالنه
پلارې په موبن باندي جرگه کړې ده
نورې د شپې تياره کبې کور پرېښه ده

غله راختاي دي په کور، غلي شه
سوح ته مي پرېږده که خه لار راوځي
خلاص به له سره شو غوبل مه کوه

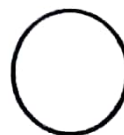

راورې چې ماله پلوتې د سحر
شوک ي پلوقدرې هم اونته وينې
کورتته د شپې تياره کبې خان رسوي

خوچاته خه اوچاته خه بانه شي
د شلو ژرندو که راوځي وي خو
مېر شوي اخر د لوپښې پکي کبې

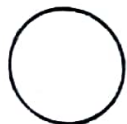

خلقو په ما بيدگساي کړي دي
ثابت که يوجرم هم نه شي په ما
زه به له دي کلي نه کده کوم

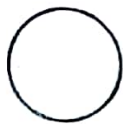

نوره مي هېڅ باندي پروا نشته خو
چې ستا تر دره مي در اورسوي
عقلونه زار شه له هغې تيندکه

ادوایی نہ پوری کوم نکرینری
رانہ چي بل وطن تہ چي مينہ
نو سرہ لاسونہ دي پہ شرق اوکي

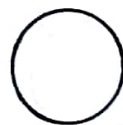

د پینتی کومہ ادا او پستایم
پہ کومہ ورج چي زہ پہ کور کبی نہیم
لہ آیی نی نہ ہم سترونہ کوی

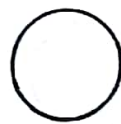

خوک ورتہ پورتہ ہم کتلے نثی
آ چي سرتورہ را اوچی لہ کورہ
قول چاپ پچل نثی لوپتہ لوپتہ

طوفان ی یونی جولی تہ دچا
وایی نور ویراندی چي نظر نہ نگي
لاس رالہ راکپہ کچی غرقہ شومہ

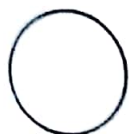

پہ ژوند کبی کتہ او تاوان خہ وی لا
پرین دہ چي غرق شومہ پروا نشخو
چي د وادک ارمان ی اورژیدہ

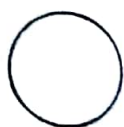

سور ی ن پلار تہ پہ حیرت او وپل
خدای شتہ چي لور مو وادک کچی دہ نو
اوس هلو مو بن کرہ مبلہ نہ راجی

د ښار ماحول درنه څادر لري کپو
ياد کړه جهاز چې به راپورته شونو
شوي به کوټي ته په يو دو دننه

وايي بي حايه طبعي مه کړه له ما
اوتپه دا تپي په سپوري گني
څوک به سپوا مانه خرابه نه وي

زه ئي له خان سره مېرمن کړمه نن
ما چې ترې اوکړلو تپوس د کس
پېغلي انگن کني په خړپوسو شولې

سارو سارو اهوڼه ښله کوي
ستا د خواني تاو چې راپورته شي نو
اوبه اوبه شي ټول د واورې بتان

زه څه تپوس کوم او ته څه واي
يوه خبره دي هم روغه نه وي
تا جوړ په اوبن باندې سورلي کړې

خوښه دي خپله ده خو ياد اولسه
گډې به تل خاورې په سر بونډي
چې د خاوند سترگو کني خاورې نولې

ييم دُ تعبير دُ بلاگانو خوراک
په کوم فریب باندي دھوکہ کومئمان
ياران په بيله باندي پيا زگرځوي

دا بنه انصاف دے افرين شه په تا
يو خوا اوښان خلق په بيله وهي
بل خوا څوک گفتم قدرې کولے نشي

پردي وطن کښي ي زړه خورغوندي شو
له خانه ورکې بنايسته پېغلوکې
سافران درسته يادېښي که نه

منه داچي ستا د زور نه رسد
خوچي زما گريوان ته لاس اچوي
نو ستا شمله به شو کومه له تا

ستدگي په ما باندي بښي توري دي
کورته په ډېره موده پس راغله
په سرو جناړوي استقبال مة گوه

دومره زبڼيلے ييم د ژوند حادثو
اونه چي هر کورکښي مېوه اويښي
په ما د کانو بارانونه کښي

خبرې پټې پاتې کيږي کله
مېرمنې تاکه شونډې اوکندې
وايي خوشبو ستا د بدن رازونه

خوږې راته وازې حادې اونسي
له کوره ورک شوچې له کوره اوځو
مونږ د ژوندون په کوم پړاو پراته يو

ما ورته وپل چې کله مه پرېږده خو
مې کېده نه ځکه تېر ما بنام ئې
د بنار په چوک کېږي خودکشي اوکړد

خاورې د پکنک په خوند پوټې شمه زه
ذره هم خپلاسي ته نه پرېږدي ما
شېرینه ماته مېلوکان گموي

دا نه چې پوټې نه يم په سود او په زيان
خو چې خبره د پښتو راشي نو
زه به په چټي پيې باز پرېږدمه

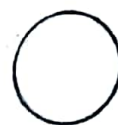

منزل ته گڼې مرحلې پاتې دي
لا د کښو ولونه مه پرانيزه
چرته تياره لار گڼې تيندک نه شمه

خدا ئے شتہ پہ خیلو کئی خہ پس پس کوی
خانونہ غلی کوی چي ما اوویني
خہ رازداری خوشته د مور او دلور

زہ چي د سیند چو تہ گورمه نو
راشی پہ سترگو می لاسونہ کیندی
وائی خہ اووایہ چي شوک یمہ زہ

بنہ روغ رمپ یم چي بھر یمہ زہ
کور تہ چي راشم نو بی حالہ شمہ
چا جو پ پہ ما بانندی تاویند کرے دے

دا حقیقت د چاندہ پتہ خونہ دے
درنگ سپر لو پسی پندین و حکہ
مونن پہ صرا کئی اوپہ خور کرے دے

مونن بہ سپور می تہ وو پغوا ختای
افسوس خودا دے چي زمونہ دکور
درشل کہ او درین پی، دیوال پی یو پی

بگری پہ لچو کئی پہ خیال شرنگوہ
چي پہ سینہ کئی می غورنگ راشی نو
پہ دریادونو کئی کشتی لاهو شی

هَان چي دي ما باندي ناجانده كرو، نو
نور به سواله دي نه خه وایمه
بگري دي مات شه د پینزیو سره

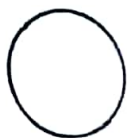

دي ستم به خه تعبير کوي شوک
بنه چي مي غرق کري نو شهرينه وایي
توبه توبه داسي به بيا نه کوم

چي هلو خلوکني د ژوند گيري شوي
د ميانو تينو کني شوده اوچ شولو
دا نو نده به چه چا پسي چي

غم زمونږ ټولې خوشحالي او خوږي
عسرونه او شو چي زمونږ وطن کني
ختي روژي شي خو اختر رانه شي

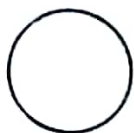

ورسره ډيري معجزې دي منم
خو زه د بکلونه ټپوس کومه
د زړه دا رنج علاج مي چاسره د

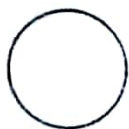

دا لپونه يوه پوښتنه کوي
ستاسو د ښار په ترکي فضا کني
شوکه شته چي لاس کښي په سر د ټيم

ثوبه په خپلو کښې پښتو کوو مونږ
خه چې ارمان د زړونو اورژو
څوک د اخت په ورځ روژه نه نیسي

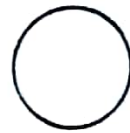

سأه راله دوبه د سپرلي هوا کړه
اوس د الفت طمعي دچا نه اوکړم
دکهل سينه کښې هم دکافي زړه دے

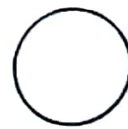

دخدائے نه اویرینه ، غلے شه بس
سکڼې مابنام دے لارو نمر پر پوتنه
خوله به دي گوونگله شي خبرې مه کوه

دومره خو حق شته په دي بنگلو زما
چې ئې په زړه پورې بنه کلک اونيسم
د بناستونو ، د جمال شاعر يم

دي کښې به رازخه وي پوهين مه نه
په سمندر چې بارانونه کښې
او سوزي تندي نه زمونږ فصلونه

خاوري په سر باندي انبار شه په زما
وېنل مې چوک کښې چا بر بنډ کړمه جوه
مور چې د لور له سره شال را بنگلو

قد ي لوتېږي
او جينکي دکلي
ماتنه پستهږي

غم ي لب سپک شو
ما ايښي ته کتل
خان رانه ورک شو

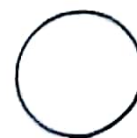

مح نې بد رنگ شي
چې پيري هوا اولي
ايشنه رنگ شي

څوک ترې خبر دي
د ژوند بلا غمونه
زما په سر دي

اوبدي ماږه شو
خو ملکان دکلي
د لوبې مږه شو

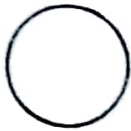

خسه چې وړاندي
نو اسمان هم راکوز شي
اوبو ته لاندې

ستا به تلوار وي
خو که د پلار وي نو هم
ژرنداه په وار وي

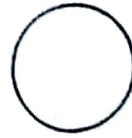

خوک وارخطا دي
راسته چې واي دروغ
وايم رښتيا دي

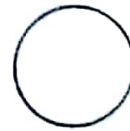

پېغلي چې پاسي
د ډېرو خولو نه ورته
لارې راځايي

اور دے سينو کښې
شپړيني مه ډوبېږه
په گوتې اوبو کښې

خان باندې تنگي
پشکال غرمه شوې
وه سپرلي رنگي

لوټې شو اخلاص کښې
اووايه پاتې شېه شو
د کله په لاس کښې

په ٽال ڇي ڄاڻي
ڄڻي زره ستري پڻي
اور ته ورداڻي

ڇي ڇي دي ٻنڪل ڪورم
ڄڻي شته ڌهري سڀي
ڄاوري به ڪل ڪورم

نيت دي خراب ڌي
ڄڻي نو هر وڳڻ
ڪل ڌ ڪلاب ڌي

ڌا منڊوڻي ٿري
په هر قدم شوڻي
ڌ خلقو ڄري

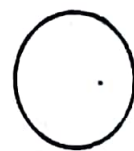

اور ڪڻي انگي
ستا تصويرونه ڪورم
خوب رانه ٿي

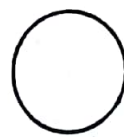

ڪور ته دي زرخي
ٿرينده ڌ سوال پاه اوڀو
ڄرت ڪڻي ڪري

سَاه اوڻِي مانِه
پِه ڪومِه لارِي تَه
دُ زِرُهَ درمانِه

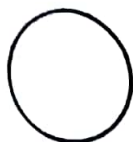

منزل دِي ورڪِ شِي
پِه ٽولِه لارِ چِي سرِي
لِه بِنِي سِڪِ شِي

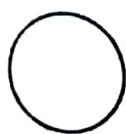

جنگونِه ڪِپِي
پِه تويوڊو دُ وينو
تندِي ماتِپِي

وينِي بِي تلِ شِڪِي
چِي دا بِناريانِ هِپِشِه
پِي دُ يوئلِ شِڪِي

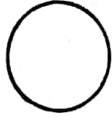
نمرِ چِي پِپُوڻِي
ستا لِه ڪِربوانِ نه زما
لاسُونِه اوڻِي

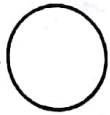
بِل پِه ما اورِ دِي
دُ اونِڪو دُووُ خاڻڪو ڪِنِي
نِي حدِه زورِ دِي

۱۰۳

یو خوب او خیال دے
کارغه زده کرے کله
د زړې چال دے

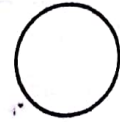
داڅه ناتار دے
اوس هر یو کور د کلي
د بنار بازار دے

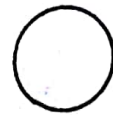
زړه مې غرقاب شو
د اوښکو یو څاڅکې هم
ماته دریاب شو

۱۰۲

دردونه زیات شي
زړه مې په واک کېښته دے
سربه مې مات شي

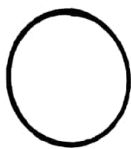

بارانے ورېښي
په زړونو اور بيلوي
ويښي خټکېښي

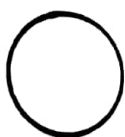

سپړلي پچي لار شي
هر څوک په غم اخته کړي
کلي وېجاړ شي

شماری بس ستوری
د شپې راپاسوي ما
کار راله گوري

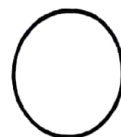

کيننه کم بختي
خوک دي ميراته نکري
د چلو لبتې

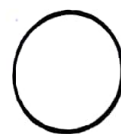

ستدرې واځي
را ټول دي نه کرمه زه
مر شومه هاي

خوشه فنکار ي
د پېغلو بت سازوي
هسي اوزکار ي

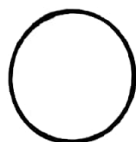

غرق شوې لاري
خوراک او خنک چي کوي
اوس په ولاړي

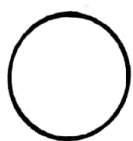

هسي به ونه شي
چي ترې اوبه نه اوځي
کوي به شنه شي

کور مې زړه تنگ شي
چې نيمه شپه حجره کښې
د بنگر وشرنگ شي

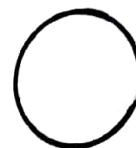

اوس هسې ژارې
نه راځي خو لې ته بهر ته
توکلې لارې

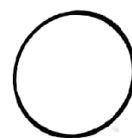

دا څه قيامت دے
خواني دې شوخه ده او
تصوير دې نت دے

اوس په هر لوري
اور مو په سر وروي
د اونو سپوري

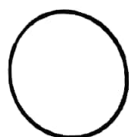

او وايي پوه شوي
ته چې مين شوي په ما
لارې تو شوي

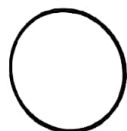

تیکاله غواړي
لمبه چې نکرې تنور
چې مې ژارې

واڻي ڪوڪو ۾
راته پڇڙي ٽپي
زه هائڪو ۾

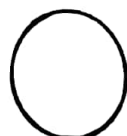

قصه خاني ڪئي
بنڪاري ڪارهه مخونه
په آڻي ڪئي

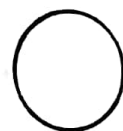

۾ په وسواس ڪئي
ڪلونه مراوي نه شي
د ڇا په لاس ڪئي

خوشه دستور شو
پانه ڇي ستا زيڙه شوه
نو ڇي دي سور شو

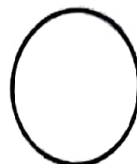

ڪور ڪئي تنها ۾
اوس به د زهه زخونه
ڇا ته زه بنايم

ڙوندڙه رنگين شي
ورهي تبتي په سا
اسان به شين شي

ستا چي ٻنڪالو شي
دُڙهه درزا تڙهه شي
هجو ٻه رو شي

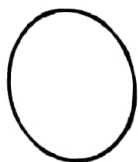

هي زما سپورے
واي هر شه منم خو
راته به گوري

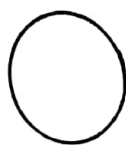

ژوند خومره تريخ دے
ذهن اوده دے په خوب
او زره مي ويخ دے

راته جغتېږي
واي يخني ډېره ده
واوري وږېږي

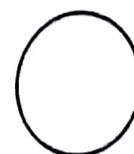

سم له ماښامه
شفق شفق خوره شوه
يو گل انډامه

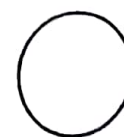

زما حيا ده
منم چي نور ستاده خو
بنجگه زما ده

پندرونه نغبتی
پیغلی را اووتلی
له کوره تبتی

بنکاره به غلاشی
تاته چی کورمه زه
وار می خطاشی

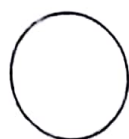

نپرونه درزپی
چی آینی جورپی
کافی ماتپی

ژوند می رنگین شو
راکبھی مستی راغلاهی
سرچی می سپین شو

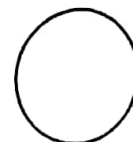

اوبه دی زور شه
چی ماتوی حدونه
خه نج دی تورشه

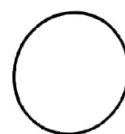

سرکه می سپین ده
به هنج هم نه پوهپی
سودم ته شین ده

د کلي خلق خه رانده خون دې
خداي شته مري تاه به دې لاس پرېو
چې د هتيانو غلا په تپته کوي

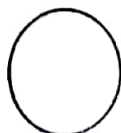

اووايي ټول د اکيچن کسه دس
ايکو ته هسي خوشحالېږي خله
خوک لېوني نه دې چې تا يادوي

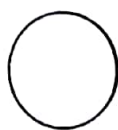

زړه غوڅوي د اوازونو فرېب
چې مينانو نه نغې هېرې شوي
نو په پنجر وکښي ئې مارغان بندي کړل

خومره سنگينه حادثه ده د ژوند
خپې مو اوخوړې جذبې د وفا
يو بل تاه اوس د مينې خط نه يکو

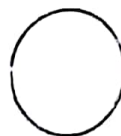

د خپل بنايست له زوره نه دې خبر
دراز قامته ، جادوگرې پېغلي
ډېر مې کچه کړي چې منتر پخوي

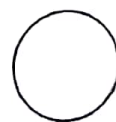

شېرېني تاسره له دغې ويري
واده تاه غاړه اېغودله نه شم
زما به تاسره کوښښ ماته شي

دا کتپه و نه په نظر کښې لسه
زه به له خپله کوره ورک نه وومه
که هره لاره د منزل لاره وه

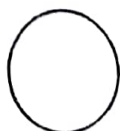

نن یوې پېغلې خپلې مور ته وپل
بیا به د خپل طبعې له ماته کوي
چې زور سړي ته مې په زور وادوي

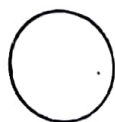

چې مزدوري په کومه ورځ اونه کړي
بچي مې ټوله شپه د لوبې ژاړي
د مزدورانو ورځ دې نه نماځي شوک

داسې ښاغلي هم ليدلي دي ما
ځانونه لوتې کړي په ادا د ډمو
او خپلو بڼو له جامه نه کوي

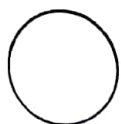

چې مې زما ديدن لاياد شي کله
بله قه او خپري په سره غږه کښې
زد کونتر و سپل را والوخوي

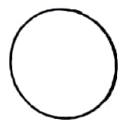

ناساڼي کړي که کړي نيازيينه واي
د زړه په سر مې په ټوپک اولد
خو چرغکې په لاس کښې مه رانيسد

بي حايه ما سره ايرى مه وهه
دمه بس دمه وي كه هر شه واي
نه د چالور وي او نه خور وي دچا

د پيتنو پغلو تافي نشته ده
چي خوك ي او نه كړي تپوس نو خپله
ملااب ملااب خواني په كور زړه كړي

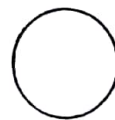

د ستومانى زيبگي ي خولې نه وتل
چي ستره مه شه ورته ما ووپل
د لپونى شونډې يو رپ اونيوې

د زړه درزا ي په اختيار كښې نه ده
بنار كښې جوړ او شوله د هم چا و نه
د كور تمبه دې په يو درز لري شوه

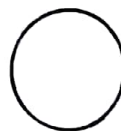

يوسمه چرته د ارمان جنازه
تا چي د كور ورونه بند كړل په ما
ماله به خوك په زړه كښې خاى راكوي

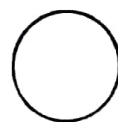

يوه جگړه كښې زمونږ د كلي
خلغو راټكل د اديرې حدونه
تول بيا د يو د بل په حد كښې مړه شو

پنځله چې مانه انځورويو اخلي
ساه په سكيندو شي خه په گرانوئي
ستاسوڅه خيال دے د واده باره كني

په چاپېرچل كني خرابه دومره دي
په كومه وړخ چې پري سغتي اونكړم
وبم كه په خپله بڼه ظلم كوم

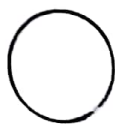

سرې قربان كړم خو د چا دپاره
دلته چې قدر د جذبو نشته دے
خوتي به څوك په درمال كني كوي

ته د ژوندون د مايوسو علاج لي
خوري وري زلفي خوري وري كا
چې انتظار څوك د سحر نه كوي

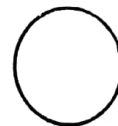

داسې خچور كړم از مېشتونو د ژوند
شېريني ستا خانه بدوش يادونه
اوس د زړه دشته كني پراو نه كوي

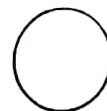

الله دي خبر او كړي په صدرچوك كني
كاري گليا دي اثارې ماتوي
او هسپان خپلو كني كپ لگوي

جرم دچا 'سزا دچا لوييه ده
يو د پوليس له سترگو خان ساي او
بل په يوه پيسه قانون خرشوي

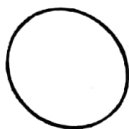

سپک راته مه گوري که غز نه کوو
گنې خوبونه به مو هم کړو حرام
مونه دچا ميراث خواره خونه يو

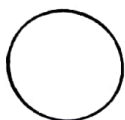

زړه ي غلبل، زلفي ي تار په تار وي
وېل ي زه وېره ي خونده يم
گنې نوته هم هېرېدې شي له چا

شېريني اوباسه زکوٰه دحسن
د افتونه نازلېني حکه
چې په وطن کني شوک خبراتنه کوي

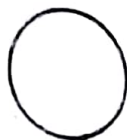

سر به بي حايه درله شه خوبوم
دپيتنوله هونيارى نه لوگي
کورونه وران کړي چې حجرې سازوي

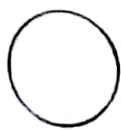

په خه پوهېږي نه ماشومه ي لا
دروغ رښتيا به دي ښکاره هله شي
کله چې ستا خواني مېوه اونيسي

چې څه بلا يې ته يې حله جيني
زما د زړه د قيامتونو دروا
خدا ښکړو دکاني بت کني ساه راوي

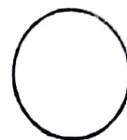

بيې د سرو سپينو خزانه شپري
درتاه خراب د چا نيتونه نه شي
کشي را اوسپه ماران پرايزه

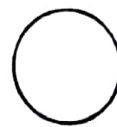

دا نظر وته به تيندک خوري ضرور
ستاسو د بيار کزو وېر لارو کني
وه کله لاسي سم کړ خپله شي څوک

لاس راله مه راوړه ناداني جيني
بلا گرمي ده په وجود کني زما
پام چې پتري چرتو لمبه اونگري

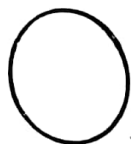

دېر تور زنان به داسې هم اوويني
چې يې سرگند شي دکناه رازونه
نور زر په خپله بنځه تور پوري کړي

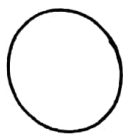

شپرينه اووايي په دېره مينه
چرتو خو لار غلطوه لاديه
ويرېنم لار چرتو غلطه نه کړم

شهرينه او وائي قربان شم له تا
غزل غزا مي راخوريني به زړه
ستا هايكو رانه تپي هپي کړي

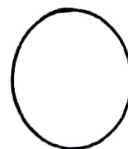

دوه ورځي ژوند دے تاته بنه پته ده
زړه ته راجخته شه د ناز مېرمني
سرکشي پر بنده د شيطان مه منده

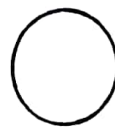

زما له خانه دومره طبع نه وه
خو چي قدم بدم د کالچي جينکي
راڼه به لارو کښي شيندي کلونه

د ژوند د حسن ننداري خه کوو
درانه پنلا ونه مو پراته دي به سر
کاله ته خو که چرته ملا نغه کړو

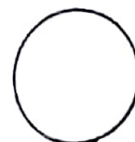

پر بنده چي پغلې ځي پاه خپله لاره
چپه ځي مه گڼي ستومانه به شي
توري پچو دي که راپاري شولي

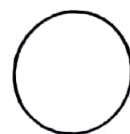

وايم چي تپولي ستوماني به اوځي
خو وپي دا ارمان مي اونه رږي
کورته چي راشه نولا ستره شم

زۀ ئي له سترگو لگيدو اووېستم
ماله قسم راكړي چې غين مه كوه
او خپله ټول كله خبر كړي په هان

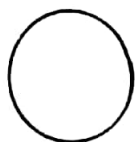

شكر دے سترگي زما اوږي نه دي
غريب سرے يم خو كل شاكې زما
د چا عشونو ته پسخېن مه نه

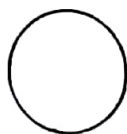

گن تصويرونه شي خواره په ذهن
عېن چې په نيمه شپه زمونږ كلي كېني
د سپو غيا شي، هكمامه جوړه شي

د حېرانتيآ خېره ولي نه ده
غو ټوي چې كل شي په قيامت كېي د ژوند
هان راته وېر خدا لگوي پيكه بنكاره شي

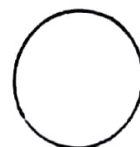

زنه مې اونيسي، سلگو كېني وايي
خلق خو خلقو باندي چل زده كوي
كور نه په نيمه شپه بهر مه اخځه

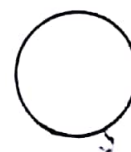

سیند ته کلونه ورگنډار کړي وايي
خه عملي کارونه هم وي پکار
زمونږه ميني کتابي ميني دي

چي د ياران شېبې رانکې شي کله،
هاغه ماتم شي راپه ياد د کلي
کچه کورونه چي اوبو اوږي وو

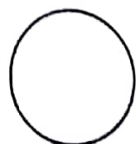

د انتظار هم خه حدونه شته دے
چي تر قيامته وي ولاړ دغسي
بيا عجيبو خلق قطار ماتوي

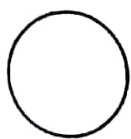

وي د بنايت د بني شمشاد حيني
چي خان دي نه پېرنده ښکاري هسي
لکه په گڼو کښي چي اوښ وي روان

زما د خاورو کور جوگه نه و ستا
شېريني ما په اسمانونو غوښتي
خه او کړم خدای راله په زمکه را کړي

اول دي خان کښي دومره توان را ولي
چي په خندا کړي قيامتونه د ژوند
په غلي دي تا سره سيالي نه کوي

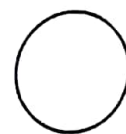

توي ويستي يو نوکر وېل ي
کور کښي چي صېب نه وي بي بي ظالمه
چېر ناروا کارونه اخلي له ما

هر څوڪ چې څه اوکري، ربيبي هغه
لار کښي کښنه مه خپله لار اخله
ستا پخيل کور کښي هم تور سرې شته د

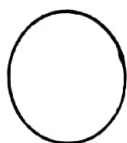

تاوده، ساړه که دي د ژوند اويدل
پېغلي مستي به درنه ټولې اوځي
بيا به په تا باندې غوټه راشي

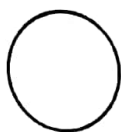

سترگي له دغې ويږي نه پراښم
زما د زړه په رنگي ټټو اوناه چوي
ته چې شپږيني پوکڼي پرسوي

زغم به کوي چېر که حالات شي خراب
لاس چې د ورور مري ته وان چوي
د کور انگن کښي څوڪ دېوال نه وهي

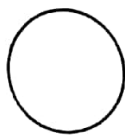

سمه شه بنجي په خپل حد کښي اوسه
زه د ټول کلي نه نفرت ورکوم
ته راته کور کښي دېوالونه وهي

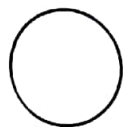

واورئ زما که ئي مني او که نه
که لږ مو هم سست کړو په بنغو پړي
بيا به ترې گڼي او بڼي چوپړ وي

شهريني زرهه ده ترم شوه نده
نماشي اوبسكي عبث تويوي
کانهي اويو کني وراسته کني کله

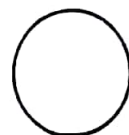

شنه چي مي شونده شي د قام د ورو
کله د چرگو د بچو بعري شي
اونخلي خپلو کني هيران بيلوي

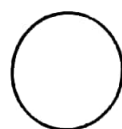

بن انتظار د عرومي مي اوکړه
ترخو چي چرکه کورکه شوې نه وي
نو په هاگو باندي بچي نه کني

زرونو کني اور د ميني بل کړي گني
بي حسني دومره په ماحول خوره ده
سم پکني خدا بگو واوره کني سره

راقه ستا ياد داسي سرور راكوي
کله د ژمي په واورينه شپه کني
شوک په کمره کني انگي تي بله کړي

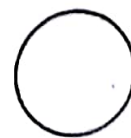

پهغلي د بنار پارک کني راټولي وي نن
وېل مي راغله يوويشتمه صدي
مي چي د کور درشلي اوغورخوؤ

د قام تور سرې دې سر تورې نه شي
تازه تازه غومپق غومپق پېغاې اوس
گړې غېرات پېې ' د اكي غورخوې

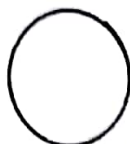

فتنه فساد به ترې جور پېې ضرور
چې د خوارانو نه خانان د کلي
د گوه چاري مزدوري هم اونيسي

مات شي بچي د مصور قلمه
زما د خيال د شهزادگي رنگونه
خدائے شته چې ټول دې په اوبو وړي دي

لاړه شلمه مدي هم تېره شوه
خو لا زمونږ وطن کبې هاغه رنگي
خلاق د غار نه راوتلي نه دي

وېل ي راغله يوويشتمه صدي
دې کبې کوڅه کبې يو ملنگ چغه کړې
سحر را اوسه خته شپه تېره شوه

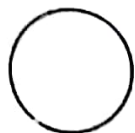

تا به وېل چې سره ژوندي ستايمه
خو داسې کوي مجبوري دې وي نن
فرېم نه چې تا زما تصوير لري کړو

او مینه دا خاطر دی جمع لسه
ماله پیه شاه سترگو کنبی چتی راگو
ستا پیه کسار کنبی خو اوسپن مانه

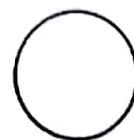

ورته می اووی حیث شاه دے ستا
وہل ی غوام چی برینا نہ شی شوک
پرتوغا نیسونه جوہوم لالیہ

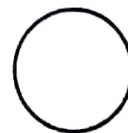

پنگلوکی ناوی خیل خاوندتہ وہل
هرخہ چی کہنی دابندی نہ منم
زہ خو خہ ستا لاسوتہ ناستہ نہ یم

شہ اوشو خبر دے کہ می پپڑنی نہ
مانہ دی هاغہ ورچی ہری نہ دی
چی پیه خنکل بہ می اودہ پرتاہ وی

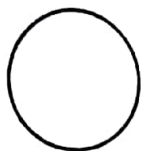

دہرہ کم عقلہ ی زما بسونی
اوس دچا خولی خو شوک گنہ ی نہ شی
زما پیه سر پا سرہ شر مہ کوه

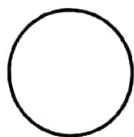

مونز پیه جامو کنبی نہ خائین وپدی
چی دا دہ راغہ یو ویشتمہ صدی
کورکہ سو وران شو نو پروا دُخہ دہ

سکله اودر سڀني د نکھت قافلې
نله د کھل وږمه وږمه خوږېڼا
خوږيوڼه وينم تعبيس وناه وېشم

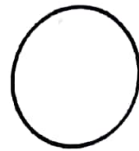

ټوله د زر او زور خيره ده اوس
ستاسو مخونه په چانه شوکوم
خوک د جرگو هډو پروا نه کوي

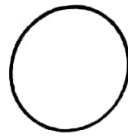

د نوي نسل څومره لوی زړونه دي
د پلار نيکه هډونه هم ورکوي
په اديرو باندې پلازې اودروي

زړه مې ټق اوچوي چې مېن کس خوي
شپږيني خبر به شي دمه پکښې خوره
رب به زمونږه دا نېستی غوښتي کړي

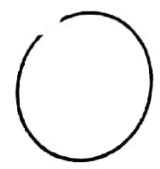

جذبه جذبه دي د ساحل خوږونه
غورځنگ غورځنگ بڼې د شپې ځواني ده
سپوږمې په دې کښې هم سترونه کوي

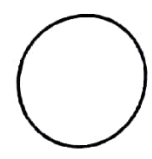

د شپې لوفان چې شي راخوږ په زمکه
زړه د بې خونده اورکو له غمده
پورته په ستورو کښې پناه اخلم

زوم خپلې خواخې ته څرگنده کړله
بيا به زمانه هم گيلې نه کوي
لور دې مدام ماسره ژبه کوي

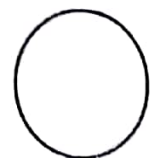

لږه سر تيزه ده بدخويه توده
که دغه يو عيب تر بنده هم اووتو
نوره قسم دے ډېره ښه جينی ده

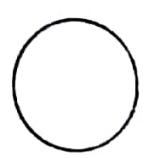

ته هم په پوزه باندي نه پرېږدي چې
زه هم د هائي بللې پرېش مريض يم
زمونډ د دواړو گذاره گرانه ده

د نمر پيتاوي ته لا ناست نه يه
چې څوک تمبه زمونډ د کور اووهي
او وائي 'خان وبل چې ښکاره به خو

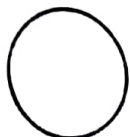

خدائے شته که غم وي که بنادي د کلي
واغوندي پېغلي د رښمينو لباس
په ما د اوسپنو نيني او چچي

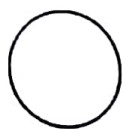

په بي اسرو پورې خندا مه کوه
بس کره د خدائے نه لږه ويره اوکړه
د چا ازار دې چرته اونته وهي

دې کښې څوک لاره د منزل اوسوي
گوره څنگل کښې بيا په نيمه شپه کښې
د اورکو قافله لوتې کړله چا

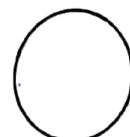

موښ ځکه سر باندي خپې گرځوؤ
چې د صحرا شپه يې باوره شپه وي
پېرقي د بجای شي د باران شپه شي

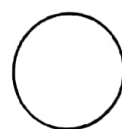

باران شپې شپې وربړي مگر
اورونه بل دي د نختر په اونو
بيا چرته تندر په څنگل پرېوتنه

زړه به اخر څنگه زما شي په ځان
سر کله او خورم کله نيم پاتې شم
سپوږمې په يو مقام ولاړه نه وي

څه ناروا د فاصلو دهوکه ده
چې يو ساعت يوازې کېږمه نو
زه په خپل ځان هم بدگمانه شمه

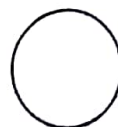

نيکاري چې خاورې مې په سر اړوي
زه ورته نيم نيم پاتې کېږمه نه
او لا مېوه مې هم نيولې نه ده

داسې که، شاخکې شاخکې کېږي کله
دا تندغرت زړه مې اور اوند کړي
شابه شېبې شېبې راوورېده

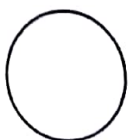

د خدای کارونو کېږي څوک څه اووای
ما چې نې طبعې د خوږو کولې
د کرېلې نه هم ترخه اوخته

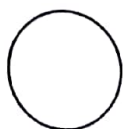

یسه په هر بنکلي مین شېرینې
واړه رنگونه چې راټول شي په حاکم
ترېته د نمر سپینه رنجا جوړه شي

بیا چرتاه پېغلي ستومانې اوباسې
گنې نو داسې چرتاه شوې نه وو
د کور غنې اود چينار اونوکېږي

وايي جولی بدې ترڅو خالي وي
کله ونه نه کېږي انګن کېږي زما
ما چرتاه شاړ کوهي ته او غورځوه

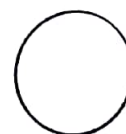

زما ترې اې د زړه تاو کموي
د پشکال خوږ چې سپوا شي کله
پېغلي څاري د بارانونو لارې

اوسپاري خلق سرو ليو ته د ژوند
راشې بيا يو ساعت له نه اودرېښي
ښکلي، زمونږه د وطن سپرلي دي

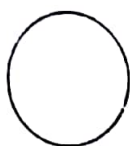

له جنگه ورستو ئې پخلا کړم پدې
سر مې ماتېږي ښو نه شمه
يوه د سپرین کولې خو راکړه کنه

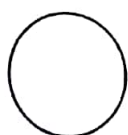

پنځلوکې هر قدم په خيال اخله
ستا چې له سره لوپته پرېوته
راله بجایو سخته چټکه راکړله

ښه سمه دمه وي کارونه کيږي
خو د شهلا زړه کېږي خه غلا ده ضرور
ساک ترې سيلی يو سي چې ما اووښي

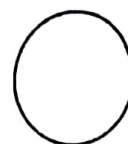

د زړه درزا راله په خاڼې اودروي
ټک ټک چې اورم دگريال، شپږيږي
وايم که ما باندي څوک جزې کوي

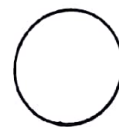

کښې او اوزونه مې سنگسار کړي ضمير
وايم که څوک مې په مری غلې شو
پنځلې چې خپو کېږي گوگلر وکان او ترې

هسي بي حايه اوس قرياد مه كوه
ستا د سينوغوتي هوارې خه شي
پي چي ماشوم له د فيهر ورکوي

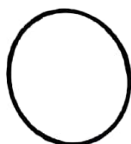

راله حلوا د ناشستي پنجه کړي
بيا راشي غور کښي راته پټ اووايي
د سرو ننگي راله جوړه اوکله نه

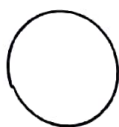

سم له ماشامه چرانونه وژني
په تا کښي خه ناخه تياره خوشته د
خدا ښته له ما سره دي بيا ويره کړه

خني کارونه د چاوس کښي نه وي
هر خه کېد شي لېونې خو کله
هکله ونه کېږي د انځر اونو کښي

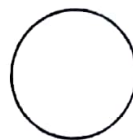

تابيا کومه د يو نوي سفر
اوس به په دي باندي خه زړه خوړ چي
د خوب تعبير مي اپوتنه اوخته

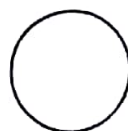

اوبکي مي سترگونه روايي نه دي
دا خو د کلي د گودر په غاړه
قطار قطار پښلي تېلونه کوي

رب ي ژوندي لره خو سوچ کومه
خلق به خپل مړي اوس چرته اوږي
کلي اباد شو مقبرې وراڼي شوي

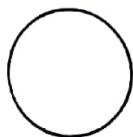

د زړه زخمونه چاته بنایمه نه
پکښې ې شمېره حادثې دي د ژوند
زه د سپرلو رنگونه ستایمه نه

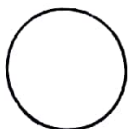

راوړي له ځان سره بهار اورونه
لمبه لمبه پکښې سوزېږي خلق
بل دي د ژوند په هره لار اورونه

مړم چې څوک نوم د انتظار اخلي
په ما به ټول کلي ته اور ورته کړي
نیکلي د هر چا سره لار اخلي

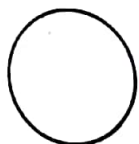

د زړه زورونه لېونتوب اوخوړل
اوس به زړې خبرې څه یادوم
ټول تعبیرونه رانه خوب اوخوړل

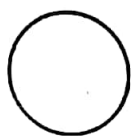

چې زمانه ټوله په خوب اوډه شي
ترینه راپورته شي سازونه د ژوند
د کلي شاړه رهت کښې څوک دېره دي

شهرينده گونجي په تندي راوړي
وايي رښتيا رښتيا خبره كوه
ستا د جامو استري په خه ماته شوه

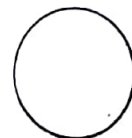

پي شماره داسي رښوران شته ده چې
تميز د جنس او د جمال نه كوي
او وايي ټول خوندونه يو رنگي دي

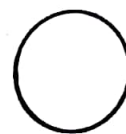

ستا د بنايت د فرېونونه زار
خو لږ مې پرېن ده چې خان او پېرښم
ما د بوردې په ټال كښي مه ځانگوه

زما تصوير ته يې ټرول وېل يې
پي د مرغی مې درله هم راوړي وو
اے د انځر كله چې چرتاه به يې

شه زورور دي مشران د كلي
چې د لمن داغ ته مې گوتې نيسي
او نېغه لار راته ښودله نه شي

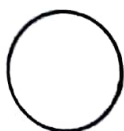

مړنه شم ځاې راكړه د زړه په كور كښي
تاوده، ساړه كه د ژوند ما اووهي
زما بيه رېل نمونيا شي سگلي

بې د نازونو لوانې شېرینې
خان چاله ورنه کړې په لاس
کې رڼگونه به دې ټول والوې

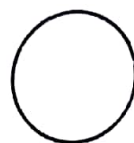

واي کيای دې په سر سترگو منم
مانه بیا دې غلې شوې دې
خو لاس چې مات شي خپې غاړې لږې

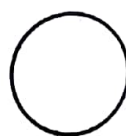

میاندي په داسې پېتنو بوړې شه
پاسې پردې تورسري او تختوي
بیا یې د خوښو څوک تپوس نه کوي

خپلو همخولو ته شېرینه وايي
سرتېرې خپر شه خوباورې شي
رغېږي نه د پشکال لېوني

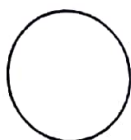

پوزه دې پرې نه کړې د قام لېونې
درنه په لاره تېرېدلې نه شم
ته د واده نه پس هم سمه نه شوې

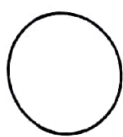

پېغلو وېل مونږ ته گناه نشته دے
چې د خپل کور ورونه بند شي په چا
نو خامخا چا سره لار اخلي

تڀنڀتاه له خپلاه خاناه خله كوله
پر بنډه د سر سپوري دي مه وركوه
خداه شته د كور اوڼي خوك نه پر كوي

زمله به وږي په ما تنگه نه وي
چي ستا چينار چينار خواني شپريڼي
تل د اسمان سره خبري كوي

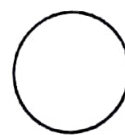

داسي بي واره م ساكافي نه وي
خو چي كلونه نارنجان او نيسي
بيا م سپري ستاد بدن خوشبوئي

ددي خبري خه جواز خو به وي
خداه شته چي چا د چانه غلا كړيد
د باز د جالي نه تپوس الوچي

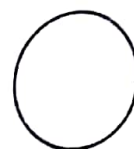

خداه شته خبره به صفا كومه
دا خو بېخي بي انصافي ده كنه
اوس چي د ورور تېلو كښي خو بندي سوزي

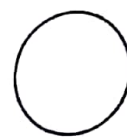

كور كښي ساتل مرغ زرين بڼه نه وي
هېچ بيا له خپله خاناه نه شي خبر
بنغي راپاسي خاوندان قتلوي

زُه دِي لَه مَخَه تَبِرِدِلَه نَه شَم
هَر شَخَه تَه سَتَا لَه پَارَه غَارَه بَزْدَمَه
بِس كَنَه لَار رَا بَانْدِي مَه جَوْرَوَه

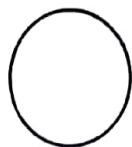

پَه مَرُو حَسَاب دِي تَمَا شَكِير دُ حَسَن
سَتَا دَ نَظَر تَاوُ يُّ چِي اَوو هِي نَو
دُ كِي كَدَانَو اَوِي چِي اَوِي سِي

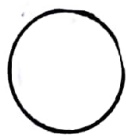

سَتَا نَرْمَبِدُو رَا كَنِي سَغِي رَاوَسْتَه
چِي لَا رَوَانِي دِي شَوِي اَوِي كِي پَه مَج
كَانِي اَوِيو شَو اَو اَوِيو كَانِي شَوِي

پَه شَه نَاتَرَسِي اَوِي پَدِلَه يَمَه
وَانِي كَه بِل چَاتَه دِي اَو كَاتَه نَو
سَتَا كِي پَرِي كَنِي بَه اَو بَه اَو حَكَمَه

خَوِي نِه دِي خِي لَه دَه خَوِي اَد اَو لَرَه
چِي جِيو اَر كَرُو سَرَه مِي نَه كَوِي
نَو خِي لَ عَزَت بَه هَم پَه دَاوُ لَكُوِي

مِي نَه كَوُو خَو مِي نَه پِي شَر نَو نَه
تَه دَهْوَا پَه اَس سَوْرَه اَلْوَجِي
اَو حَانَ لَه بَرْمَه غَوْر حَوَلَه دَه مَآ

بره د ستورو او سپوږمې وطن کښې
مینه د مارخپه ده شپږینې زما
لڼه په خیال گډه سر توره نه شي

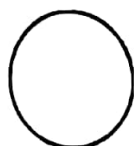

او وایي گرانه! پښتانه پغلده یم
یو د ناموس سودا مې ماکوه نو
هرڅه به ستاله سره زار کړمه زه

چې خپل لوظونه ورته یاد کړمه زه
خبره وروې شپېلې کښې وایي
مور مې ناروغه ده بابا خبروم

او وایي ژوند دې شوکیرو او خورپو
په نیمه شپه چې اوبه خورله مې نو
خدا لاسکو زما له زړه نه اور پورته شي

سترگې به خاورې د پښلوکو ورشي
د شپې په هر پارکښې چرکان پاسي او
څانگو نه پرېق وهي بانگونه وایي

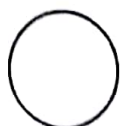

بنکل مې لاسونه کړي ژبا کښې وایي
ته چې زما گناه په سر اخلي
دغه نیکی به دې مدام یادوم

شهرين ياي او شاه شواري بيد د مياني
باران گاه لري چرتاه اوورين يي
نو هوا گاهي سو د چم يغي شاي

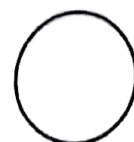

پنهندي بنجي خپل خاوند ته اووېل
گردانه ! که ماله دي پتلون راورو نو
په دوه ميله ټوپک به خان اوولم

درته واده بنجي شه اووېسته
جوړي خاوند دي زوروا اوخته
تا خو د بوتي نه بلاغوبتله

رب دي په دي خبره ما شه نيسي
پنغاي د بنار داسي پيکه پيکه دي
لکه چي خوند تر بنه اويو اورې وي

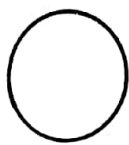

منم خبري زما عادت نه دے خو
چي پنهندي پکني لغري گري
اور دي د صدر په بازار پوري شي

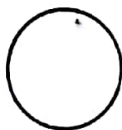

نور به عذاب شاه ناز لپني په موبن
پکني تور سري چي سر توري نه شي
بيا ي په بنار کني څوک عزت نه کوي

واڻي له لور او خور ٽپوس کوي ٽوڪ
کوي چي هر ڇهه کوي ستاسو خونبه
زه ڏ ڀردي ڀرڻ خٽله يمه

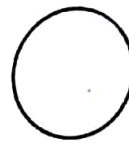

مات پري کان ٿي تل ڀه کافي باندې
زه جاري ڪي چاته وهل نه شم
ور ڪري مانه دي ڀرڻ له لتي

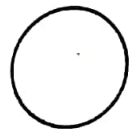

زور ڀي ڀه هائے دے خو غور ڇنگ نه ڪوم
گني ڀه ما باندې ڏ ڀنار مڀر منو
نن ڏ گد انو غو ٽي هم او خوري

يوه سڀڻي تجر به ڀي اوشوه
اوس ڀه ڪم اصلو اعتبار نه ڪوم
خاوره ڏ لوڪ ڀرڻ نه اخلمه زه

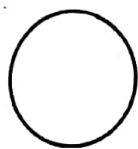

ستا ڏ اوڀرو زلفو بلا واخلمه
ڏ ژوند طوفان کني ڀه چا ملا مه تڙه
مار هم ڀردي لاس باندې نه وڙي ٽوڪ

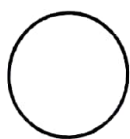

ڏ ڪت له عظمتونو نه زار
چي ڏ زامنو ڀي وڌونه جوڙ شي
مياندي ڀه سپين سر گد اڪافي کوي

شهريني دده فاوژکاره يي خو
ته چي له خان سره يوازي شي نو
دا خواني مرگ درته ياديني که نه

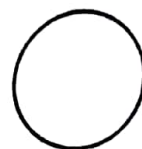

د زوراور اوبه په لورپه خبري
آ چي بدخويه يادېده کلي کني
د خپو تلي ي هم هغه نيکلوي

رب دي ژوندي لره خودوب دي کپه
زه به چکر کني خامخا راتلمه
راته چي ملاره ته په اوبو کني وي ته

خداي شته هيمپا ته ملامته نه يم
لوږو او تندو که وژلم نو هم
چرته ي لاس چاته نيولنه دس

اوس به د خان خه ضفاي کومه
حکه بلاخراب سره شومه زه
شهريني تا سره ي نينه کړي وو

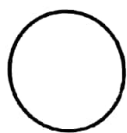

خدا بگو په خوند پي ژوند پرانده شو
ا د خواني د تقاضو سپريده
زمونږه کلي ته به راشي که نه

چي خه ڪري هغه به ربي مدام
پکڻي نيلا چرتاه ناموسي دي نه شي
پر دو پتو کڻي ڪروندي مه ڪوه

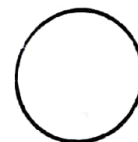

يو شاخڪي وينه را کڻي پاڻي نه شوه
توري شپلي چي ڪله ما اوليدي
زما د خپو لاسو نه دم اووته

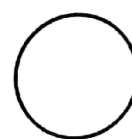

او خاندي غور کڻي راته اوواڻي پڻ
تاته به خان قلقلخان بڪاري خو
خلق به تا پڻ ملندي ڪوي

ورسره سڀل له د سيند ونونه ڪم
هسي تر ڪي هم زڙو صبرو له نه شم
او د مهي غوڻساه بلا ڪرمه وي

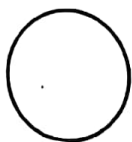

سرتوره مه شي خود ناز مڀر مڀي
داسي طوفان راپورته سوه دے چي
په سڀينه ورڃ خلقونه لار ورکوي

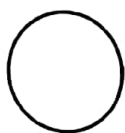

چرتاه له دغي غمه مڀ نه شمه
خان باندي ژوند خاوري اڀي ڪري عبث
په جيڪو هرو خواني رانه شي

منم چي گنجي محرومي مو دي خو
کله زمونږه هيروشيما نه ده
چي د سپرلو پکښي وږي شنډي شي

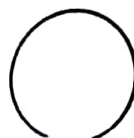

مينه اوباسي له زړگو نه ويري
اوس که اوبسان ساتي شپږيني زما
نو دروازي دي دکور ټيټي نه شي

اخر به مرشم که دا حال وي زما
هيټکي مي يو ساعت له نه اودرږي
آ پونځي مي هېشه يادوي

اووايي ټولي د قمت لوبې دي
خلق گليادي سنډرکان لوشي او
زمونږه لنگي مېني پي نه کوي

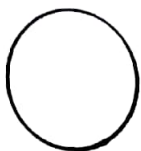

وايي ترڅو پوري به زغم ټيټم
زه درته کور کښي لغړي کومه
خي په کوڅو کښي لوړغي کوي ته

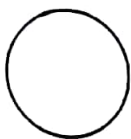

کم عقلي هسي پرېشانه ي ته
د محبت غسونه بوجه خونه وي
سترگي بنو باندي درنږي کله

وار چي خطا نه کړې سينه لويه کړه
خومره خعلي ورته اوغورخېږي
خو پليستينې نه روانې اوبه

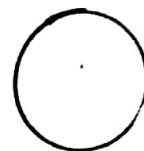

د ژوند له هر ازمنبت نه تېښته کوي
راته معلومه د رقيب توره ده
ما د جبو له ماره مه ويره

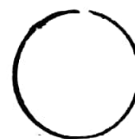

ستا په فرېب کېږي څنگه راشه زه
زما د ژوند غرمو کېږي سرسپين شواو
ته لا د نوي پشکال مگيدو ئې

تت چې دې نه شي د بنايست رنگونه
هان زه د مرگ پختو ته نيمه خو
لکه د سوي لاس په تا ساته

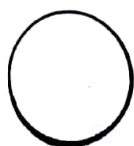

اووايي ټول د اکسين کې دے
هيټکو ته هسې خوشحالېږي څله
څوک لېوني نه دي چې تا يادوي

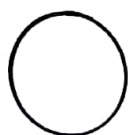

دومره بلا خولي راته وازې شي چې
په ډېره تېره کېږي هم هېڅ نه راشه
د کوهي خټه په کوهي اولگي

زما د زړه درزا بي حايه نه ده
ستا په وفا باندي شکمن نه يم
خو مطلبي په خټه اور لگوي

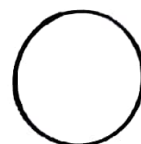

رب دې دروغ کړي خو ويرېنه زه
زما احساس داسې شکن غوندي شو
جوړ په دې کلي کښې چيني اوچې شوي

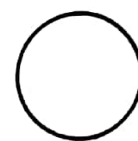

وېلې رې دې پکښې خبر واچوي
نن راته زړه داسې کچه کچه شو
لکه هاگې چې څوک اومه اوکوټي

دومره سپوا شوه په وطن کښې لوبه
اوس څوک روټې ته انتظار نه کوي
بس په اوسو او روټونو وهي

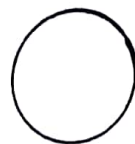

خپله گناه چې ئې منلې ده نو
پرېن ده نور ورته هېڅ غڼ مه کوه
غل څوک د کوره پورې نه زغلوي

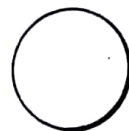

مهر يانې دې شک کښې اچوي ما
بيا دې خه کنده کنتلې ده جوړ
راته چې خاندي او شپلې غڼ وي

واي له هر چا په ماگران دے ولي
زما چي نه مني نو خه اوکړمه
رب دي ي مړکړي چي ترې خلاصه شه

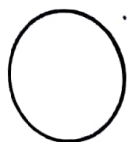

چي مي په زړه ياندي تياره راخي نو
سرکړي سرتور لوپته اوغورخوي
واي را اورسپن ي پيره بابا

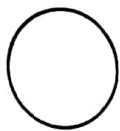

راباندي خواد خلقو مه بخوه
مونږه چي خپل منځ کښي جگوند کوو
خدائے شته د وېر وپکښي غوا ننگ شي

کومه گناه ده چي ي خلق کوي
دا د وطن په خاوره خه شوي دي
چي د چينار اوڼي له موندپه اوځي

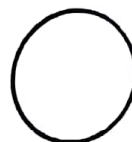

رب دي کانه کړي د شيطان غوربونه
نيه په مړه گڼپه مي تېر ماسخوتن
په گل ورينو لېچو خوب کړے دے

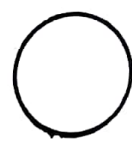

پرېن ده زما په کارکښي کارمه لره
بنځي ماخپل سبي ته پرېن ده گڼي
تا به په دريو کانو طلاقه کړمه

شهرينې ما باندې احسان مه کوه
زما د زړه زخمو نه نه رغېږي
خو چې گزک نه شي پرسوب اونکړي

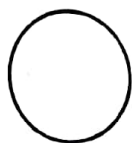

لاس يې تنگ شوه د خاوند د خکه
وايي که ماله يې نکي جوړه کړه
خولي ته به چونگ خاوري ورواچومه

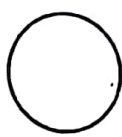

لکه غوټي هان کني راټوله اوسې
لا دې د ژوند زهر گوتلي نه دي
خکه دې زمکه باندې خپي نه گي

خدای شته چنگونه خوښومه نه خو
ددې خبرې ضمانت خه دے چې
زما دښمن به په ما دوز نه کوي

له دې نه لويه خوشحالي به خه وي
ستا د خاورين وجود بلا واخلمه
اورې کني واورې شي لمبي ژمي کني

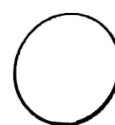

مياندي دې لارې د بچو څاري خو
چې په لندن کني څوک سبق اووايي
آ په کچه سپشن اودرېږي کله

زۀ تقاضې د محبت پېژنم
شېرینې څنگ کېنې مې ویرېنې څله
پاخه رنگونه په اوبو کېنې نه مې

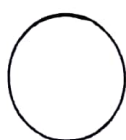

اوواڼې دومه نادیدکه نه یم
خو اوبې سترگې زمانه چې وینم
د سرو چاپه په لړمانه منډمه

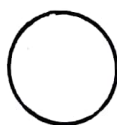

جوړې دستور نوے کوي وختونه
ما خو مېرے هم ازارکې نه دے
د کلي خلق مې په خه قتلوي

زۀ دې له ښکار منې کومه نه خو
هې له تانه یو تپوس کومه
ستا په سرخو باندي زړه نه سوزي؟

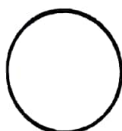

دېر په بې حایه وخت دې اورېلم
داسې لک لکل شومه شېرینې زما
نکه چې بانگ نه څوک یا نگی او شېرې

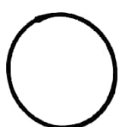

ته به له لوبې نه مرستونه وکړه
ښکاري! ښکاره بې انصافي دې اوکړه
مارغانو جالو کېنې چې راوړي وو

زما ددي وهم علاج به خه وي
خو چي هكلونه په خندا اوويم
وايم كه ناوي د وطن كونه شوه

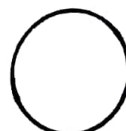

د خدا قدرت د خه به ويمه نه
هغوي په ما كوي د بكي د قتل
خوك چي چان خان نه شپه فاه شي

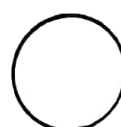

د بي حسي هرو خه حد نشته دے
زه چي سرگند كومه د زره زخونه
هكلونه مراوي شي په شين يو تي كيني

خدا شته زرا د زره د ديد نامه ده
چرتاه مي حق د چا لوتله نه وي
زما په سترگو كيني د چا اويني دي

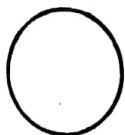

ساه تري وپستله شم په دوو گوتوكيني
خو سوچ چي او كيم وريم سردي او خوري
خوك به پليت دنو تاه اوس كاني اولي

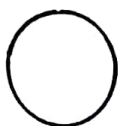

نورد قرب د امونه ما غوروي
زما نظر دهو كه كيد له مناه شي
زه خه دوو مپينو كته خو نه يم

شوڪ ڏ ٽغليق له درده خه ڏي خيب
گهوتي چي نيسم حادثوته ڏ ڙوند
ڏ خوندي رنخور تڙي فحاشي جوڙه ڪري

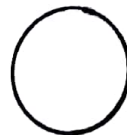

او واه به باقي به تاوان ڪنبي ڏي شوڪ
ستاسو چرڪان هم به خوله بنه نه لگي
او مونن له ساگو سره گوتي اوخورو

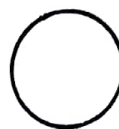

زهر خواره ڏي به فضا ڪنبي ڏ ڄم
ما ڏ مارغانو ڙي هم زده ڪري خو
ڏ بيدامني علاج مي هينچ اونئ شو

خدائے شتاه به زهره ڪنبي مي هينچ غلاته شو
ڏ ڄم فضا دومره خرابيه ده چي
خان راته هسي گنهگار بنڪاره شي

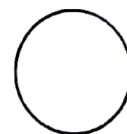

تپوس ڪوم ڏي ڪنبي گناه چاته ده
ما مشران ڏ ڪلي وڙني به ڏي
چي زه ڏ هر چا سره مينه ڪوم

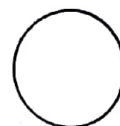

نورزه انصاف ڏ چانه نه غوارمه
که وس مي اورسپد شپريني زما
واڙه ڪنبي خولي به به سوڪ سموم

بلا د ژوند ضرورتونه دي خو
چرته جذبې پکښې سنگسارې نه شي
پرېږده د کابو تجارت مۀ کوه

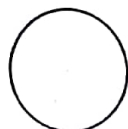

دېرې بې خونده جينکې دي د ښار
کله چې وخت د امتحان راشي نو
خان پسي بند کړي د ياتو روم ورونه

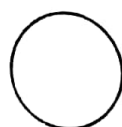

اندېښنې هم وي د الوت لارو کښې
ولې د ژوند د حادثو له ويري
د باز وزرې خو څوک نه پرېکوي

منم چې ژوند سره دي مينه ده خو
بيا به دي هرڅه نه باور پورته شي
که دي د ښارپه هسپتال کښې شپه شوه

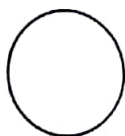

منه ستاسو مرتبه لويه ده
خو گوري پام چې غلطي اونه کړي
مونږه څه هم اوبو زاوړلي نه يو

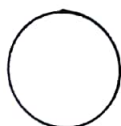

رڼا خو نه وړني فکرونه دچا
خدا پکوپه ذهن مې تياره راوړي
دا بېخ وتاي د بجای بلونه

عبتونه فاصلې نه مني
دا سرحدونه د نظر د هوکه ده
اوبه په وانگ چا بيلې کړې نه دي

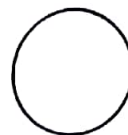

شهرينه وايي که سيلو راغله نو
خدای شته چې پر مخي را اوغورخېني
زمونږ د کور تيه وپنو او خوره

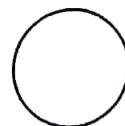

په يو نظر چې به يې زه دمه شوم
اوس راله ټوله شپه زورونه کوي
نو ستومانې يې د وجود اونه شي

يو لېوني په دک بازار کښې وېدل
شوک چې وسله باندي مضبوط نه وي نو
هاغه يې خونده وسيلې لټوي

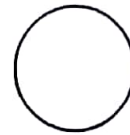

زه ک يې يو درز اوکړې پرېشانه شمه
خاوري به ياد کړې دکلونو په سر
دا هواکافي چې وږي خوروي

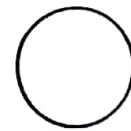

منم فضا ي معطره کړه خو
خدای شته دا حق ورله ورکړدے چا
هوا په خه وېشي وږي دکلو

پر بندہ داستا دوس خبرہ نہ دہ
ہغوی دسر پہ سپوری اور گوی
شوک چہ خشاک لہ دکور اونہ وہی

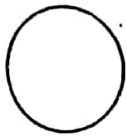

دبید نمیبو پہ دی وران کلی کنبی
مارغان چہ جانی جو پوری شہریخی
د طوفانونو علی بنکارہ شی

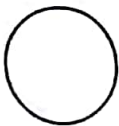

ہیچ پلنبی نہ وو د ژوندون خوندو
چہ د اسمان شوکی تہ اور سپد
رالہ ارمان راغی د خلی زمکی

بی لہ شہ و جی رالہ راشی ژپا
جو پری زما د لاشعور پہ شپہ کنبی
سرتوری پیغلی ماتموندہ کوی

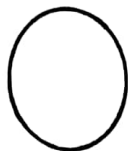

دہری شہدلی د رقیب سترگی دی
چہ آئینہ ورتہ پہ لاس کرمہ نو
د سپی شرمن پہ خان راواچوی زر

وینہ مو جام نہ شہی واورینہ شیدہ
منم شہریخی دہرہ گرانہ دہ خو
کتوی پخانہ کپہ د زبتون تلو کنبی

زُه تَقَاضِي دُ مِيَنِي بِنْدُ پِيئَرْنَم
وَلِي زَمَا هَم خَه غَوْبِسْتِي شْتَه دَے
خَه خَه دَ لَو بُو گُوڊاڳَے خَو نَه يَم

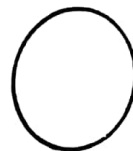

مَن چِي هِيئَ تَر پِنَه سَا زَبِي نَه خَو
دُ چَا دَس سَبُورِي هَم نَه وِر كُوِي
لَه تَعْبِيرونو نَه خَو بُو نَه وِي

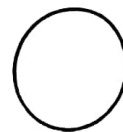

دَا تَقَدَس ي لَه گَمَنَاه وِي رُوِي
رَا تَه چِي جِغْتَه شِي گَلَر نِگِي ، لَه تَا
دُ گُو تَم بَدَه جِغْتَه جُو پَرَه شِي

بِي وَسَه شَوے يَم بِي نَنگَه نَه يَم
پَه بَد حَالِي بَانْدِي ي مَه تَبْرُوڊُ
غَوْبِنَه كَه اوسُوِي پِيئَر نَه بِنْدُ وِي

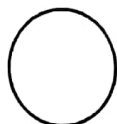

دَا سِي نَارَا سْتَه كِرُو دُ رُونَد عِي شَوَنُو
اوس چِي بِي جِلِي لَارَه شِي سِغْت اوري كِنِي
حَا ن تَه بِيوزِي هَم وِهَلِي نَه شُو

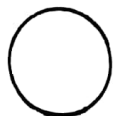

دُ چَا نَامُوس پَكِنِي جُو ر لَو تَه كِر لُو چَا
چِي قَا فِلِي پَكِنِي دُ رَنگ مِي شْتَه وے
هَلْتَه دُ كَانُو بَارَانُونَه كَسِن ي

زُهْ قَدَغُونَه پَه چَا نَهْ بَدَمَه خَو
بِنَهْ تَهْ يَه بَسَه بَد تَه بَد وَايَمَه
سَجَرَه حَيَات كِنِي خَلَق فَرَق كَوِي

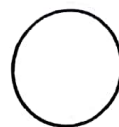

پَرِي دَه دُ بِنِي بَد دِي مَه وَايَه اوس
كَه دِي دُ لاس لاندِي سَاتَلِي شَوَه نو
داسِي پَه سَر بَابَنِي بَه تَه خَتَلَه

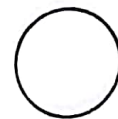

وَرَتَه چِي وَايَم بِنَا سَتَه جِي نِي دَه
شَهْرِي نَه وَايِي دِي كِنِي شَك نَشْتَه دَه
خَو لَه پَوَزَه كُنِي كَرَه غَوَنَدِي دَه

پَكِنِي هِيچ لاري دُ منزل نَشْتَه دَه
تَرِي گَهْر چَا پَر دِي دُ صَحْرَا رِي گُونَه
اَنَسَان پَه وِرَانِي جَزِيرِي كِنِي اوسِي

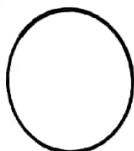

چِي كُنِي زَمَا مَكْرَمَه كَرِي اولِي دَه
نَو وَا رَخْطَا پِي غَلِي لَه خِي لِي وِي رِي
دُ اَزْغِي اوبَه پَه مَه اَوْشَكَلِي

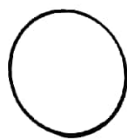

غَلِي كَه نَاسْتَا يَم خَو خَو تَكَبَر مَه زُهْ
مَه خَامُوشِي كَانِي كَوَلِي نَه شِي
غَرُونَه لَوَا شِينَدِي چِي غِن اَوْنَكَرِي

وږمه وږمه شي په هوا کښې ورکه
او پانډې پانډې شي په لار کښې خوره
غوتې چې کله شوه پکښې پاتې شوي

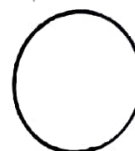

رب به ې روغ کړې که ناروغه يم
د ډاکټرانو دوايي نه خورمه
اوس به په ځان څه تجربې کومه

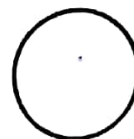

اوس دې ستم تاه د ژوند څه او وایم
چې زه د خپلې تندي حال وایم
نو په سیند ونوکښې اوبه اوچې شي

شي چې اوس شاري د سپوږمې پلوشې
ما په ساحل د خپل احساس لاهو کړې
ستا د بنايت د موسيقي موجوده

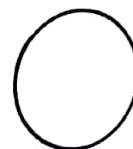

ټکور ټکور به ې زخونه نه وي
چې ې په ټول وجود د ناز مېرمنه
که د ژمي د غرې خوره شي

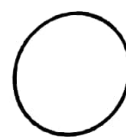

اومنه بد هسې د شپې مه وايه
نمر لا وړمبې خړيکې وهلي نه وي
چې لار کښې لوټ شي د وږمو قافلې

په زړه چاودون پوري مې خاندي شله
چې لوبه تنده شوه سپوا کلي کنيې
د ښار په بنگ باندي ډاکه پرېوته

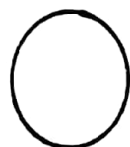

زه به دې زهرو باندي نه وړلم
مخ به له مانه اړولې و تا
نو ما به ساه هم اخستې نه وه

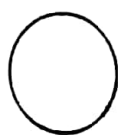

وايي شكونه په تا نه كوم خو
داسې بي وخته چې له كوره اوچي
زه دې د زړه له زوره خلاصه كېمه

شپږينه وايي له نظره به شي
هله قدم بده له درشله بهس
چې بسپلني درته لوكي كېمه زه

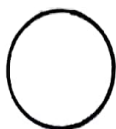

ما به له دې بلا نه څوك خلاصوي
ته چې په نيمه شپه كسي پرانيزي
پېريان راپاسي په ما كټ اوپوي

چې هلوځلو يې هېڅ خوند اونكړو
كونه يې وېدل هرڅه په شرق اوگله
خو رب دې اوس زما خاوند اوښخني

دُ ژوند رفتار لا اودرولے شي څوڪ
داسي په وړاندې زمانه لاره شي
چې آينه دانه وانه لاره شي

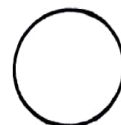

له خپل عادتو او پرېدو نه شي خو
اووړي داخل راتو غږ منو کوه
بيا به قسم دے داسي کار منو کوم

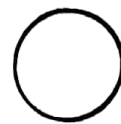

پخه توبه که ې ويستاي ده هم
په پتو سترگو پرې باور منو کوه
پرے که اوسوزي خو ول وي پکنې

شېرینې ستاگياي په سر سترگو خو
که دې زما دابده ورځ اولیده
درنه به او تېستي د شېرې خوبونه

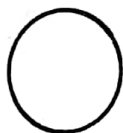

خانا زهه به خرابېني زما
لاخو ې سترگې هم ورغلي نه وي
تا د کچه خوبه راپاسولم

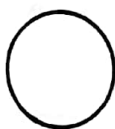

بهر چې نه کرې له درشل نه قدم
چې ې دولی د پلار له کوره اوځي
پوښه شه د بنځي جنازه پورته شوه

اوس راتہ خاندي چي ميسر غوثوي
ياد کړه چي حان به مې له ټوقې ورځه
نو تا به کړيکه کړي چي غرقه شومه

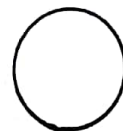

مردار خواره وي د ذت سره مخ
رب نه د باز غوندي فطرت او غواره
پر بنده د بل په نهرې تشخوند ما وه

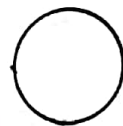

توره راواخله سر پرې غوڅ کړه زما
که د جابر سلطان په وړاندي چري
حقه خبره ما کولې نه شوه

چا درته او بنودلي دا خبري
چي د پهبانسي تختي ته ما خپروي
او وايه ستا خوله کتې د چا ژبه ده

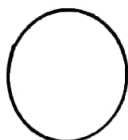

خدای شته چي کانه جوړ په کور شو زما
مېرمنه داسې لاه کله شوه چي
لگيا ده توت ته بيکيا نه وايي

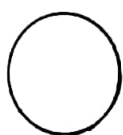

ستا سر ته زې خو يادې کلي کتې
نن دي د چا سترگي ليدلي دي چي
د پوکتې نه دي هوا وټي ده

وار مي خطا وي چي قيامت رانه شي
خو چي چا پيره اذانونه واورم
زبه مي قرار شي په سعيده پرپوځم

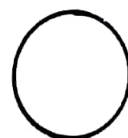

زه عجا هديم د اسلام اومتی
د پر گنهگاريم خو که وخت راځي نو
زما د توري زور به هم اووينی

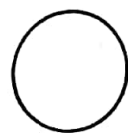

ساینس دے کنهوتضادونوکښي ورک
که مرحله د اختلاف راځي نو
په پتوسترگوبه قرآن پسې ځم

خدائے شته چي ساه لاله تياره دوجبوي
شبع له دي غمه وږلي ده ما
د پتنگانو خون راپوري نه شي

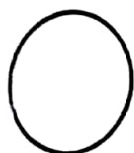

د خپل ماشوم خيال به ي نه ساتلو
چي رب ترې واخست نو اوس هغه بنغه
ځان سره غپږ کښي کوو اكي گرخوي

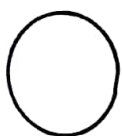

بي شکه ځان بنايي شريفه وينه
دا درته نه وایم چي بددي اوو
خو د يو لاس گوتي هم فرق لري

يم بت شکن بت پرستي نه کوم
له انسانوپه خه طبعي اوکوم
زه لا اله الا الله واهمه

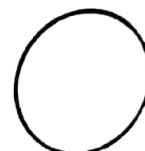

نن راته جبل کني يوقدي اوويل
هره خبره باندي سوچ وي پکار
توکلي لاري خولي ته نه رايي بيا

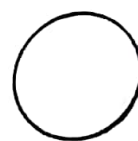

تا چي دالي کري راويس د ميني
د هغي پلارپه رنگي حال شو زما
چي ناوي نور ورته په کورناستوي

کافي ره دومره اطمینان ماله
چي مظلومانو سره مرسته کوم
او د ظالم مری ته لاس اچوم

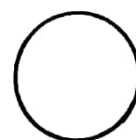

ما کني مکنهي خرابي دي منم
هېڅ د خپل خان زه صفائي نه کوم
خو رب دي نکوته اوس پام کړي زما

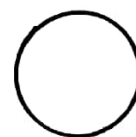

توې اوباسمه توې ماتوم
بلا کمزورے يم بي وسه يمه
رب ته زاري کوم چي ما اوغنيي

بن خو د عقل نه هم کار اخله
اوس چي په گوره باندي مري د بيمتان
خله ي زهرو باندي اوورنه

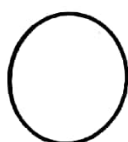

زه د انسان بي حرمتي نه كوم
خو چي وينا د پيغمبر رد كوي
نو كوڅه ډب سپي ترينه بنه كومه

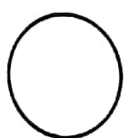

د سياسي رهتيا ژوند خاوري شه
د امرسي خوند ي په خوله كني وي لا
يو زور اور ي بي نپتي كسه كړي

اش پرېوځي په ماحول د گناه
د بنسار له خلقو جوړ غېرت اووتو
دوه از مري يوه پيچري كني اوسي

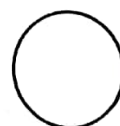

موشكافي دي ي په شرق اوگي
چي شريعت سره په لاره نه ځي
بيضي زه داسي تصوف نه منم

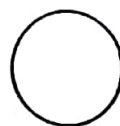

څنگه وي نوره د ايمان كزوري
راند چي اوس د جبعي مونچ شي قضا
زړه كني زره هم ملاسته نه شم

بېخي صفا خبره اوکړمه خو
گڼي مطلبونه ترې ياران اخلي
چاته له وږې اوس سلام نه کوم

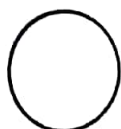

گڼي بناسټونه ي په سترگو کيږي وي
خو بي دسي ي راڅخه داسې کړي
که د ناوې مخ په اور اوسوزي

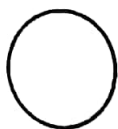

بي حايه ضد دې داسې رڼ مرېز کړم
که بيد بخته پښته پېغله چې
له ډېره سوخته خپل بگري ماتوي

هېڅ ترې نه طبع د انصاف مه کوه
چې عقیده ي جوړه شوې وي دا
جنگ کښې روا شي ناروا کاروند

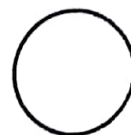

زه پخپل کور باندې تېر اوښه اوس
هم يوه لار ده هره ورځ پرې ښه
خو روزانه راته څه رې بدلوي

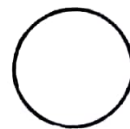

وېل ي داسې څه خبره نه وه
خو هېڅ بي هڅه چې رابگر شوې په ما
تا جوړ مې پسي شوملي څکلي دي

ماه وایه، نه پته پته بی نسر په گوته
راسره داسی گوته تا اوکپه چی
په غریب دلو سترگو هڅه نه وینم

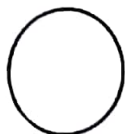

د تکلف محتاجه نه ده، مینه
وس چی دی نه رسی زمالیونوی
تاوده ستونه راته خله کوی

که ی په کور کښی هڅه درک نه لگی
خو چی مېلمه راکړه راشی نو بیا
ورله خپل خان حلالوے شمه

بلا خوندونه به پکښی وی منم
خودا د مینې سپکاوے کښمه
تنده د کمل په پرځه نه ماتوم

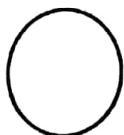

اونی په دغه غم کښی خان اوخوړه
زما پخې مېوی به دی موسم کښی
د چا سپرو جولو ته خان غورځوی

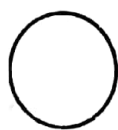

خپله لمنه په خان مے اړوه
دا ته چی بل بریندوی اوسنه
ستا به له سره هم پټکے پرېوځی

دا بی نیازی د محبت اووینده
وايي د لوبډې نه دې مړه شمه خو
رانه به نیار ته مزدوری له نه شي

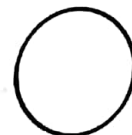

د ترخه مه اوخه د کلي اوخه
ستا مجبوری بی خایه نه دي منم
خو شوک په چم مالت کني غلانه کوي

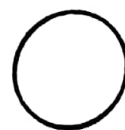

پي چې د تي ماشوم له نه ورکوي
ته خان ته مور په خه خبره وايي
سپي هم چچو له خپل شوده ورکوي

اووایه بناده ورخ به خه اوویني
چي دوه پسي دا پستانه اوکوي
توله شپه چي ککوي حجره کني

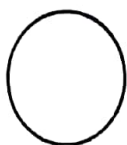

زار د نیاریانو له نرمی نه شمه
بنهي ي دوسره په سر اوختلي
اوس ترې پستی له لوبډې نه موي

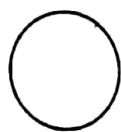

لکه شیشه ي زره ذره ذره شي
د شپي چي پاسي د رڼا قاتلان
په کانو اولي د کوخو بلیونه

هسي بي حايه خوشحال بي په خه
ما چي ترياقي د محبت خلكه ده
د ماد په زهرو باندې نه مرمه زه

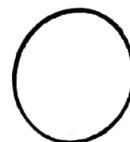

کور لانه ورک ده او د ژمي شپه ده
ستا د نظر تاوونه هم ساره دي
دا بي حسي مې چرتنه کاڼه نه کړي

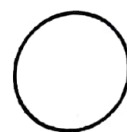

سترگي په دې کني خه مړي شي دچا
چي سپر اوږه خان له پيدا کړمه زه
نو د کارغانو سپل راټول شي په ما

د سانس دا معجزه هم اوويني
مياندوته داسې ستنې اوگوي
چي په بچو ورله زيږه راوولي

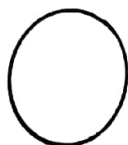

چي ي په تي وي اشتهار اوکته
وسل ئي دا په بڼو مېر ظلم ده
دوو نه سپوا بچي راوړه نه شم

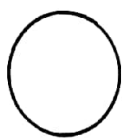

دخدای کارونو کني خوک خه اووايي
زما نظر چي په لټون و د چا
اوس مې په سترگو باندې بڼه نه کي

سر ترې قلم کړه ورته گوري خله
له دې نه لويه بې ننگي نشته دے
پلار چې راپاسي خپله لور خرڅوي

د پښتو شمله به نه تپتوي
خبره ستا زما تر منځه ده او
ته د بېگم نه مشوره اخلي

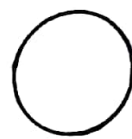

رښتيا وينا به په هر حال کښي کوم
سترگه زما د هېڅ نه هم نه رږي
په ما توتان خله څنډې شپړيږي

د چاپه نه غوښتلو هېڅ اونه شو
د دوو پيه تېر کښي ئې لس اوزېږول
خانداني منصوبي غرقه کړله

د احمقانو څه لکي خونه وي
وايي خوشحاله کورنۍ هغه ده
چې ماشومان پکښي غوږل نه کوي

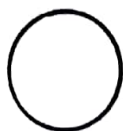

چرتنه د يو لاسه خټلے دے پړق
تا چې په خپو نگرينې پورې کړي
زه به دې هم تپوس له در نه شمه

شوک د فطرت لاري نيولے نه شي
زغم چي سدوا شي تاته بنه پته ده
گرداني شهلا، آتش نشان شي غرونه

نن چي مي شوندي ورته اوچيچلي
وٺل مي خپل علاجه په وخت وي پکار
ستا په مانغو کښي جوړ چينچي شوک دے

شوک ترينه سمه ورځ بيدلے نه شي
راښخه مي اوښکو په رخسار خواره کړه
بنکاري چي بيا چاته اوبه خروي

وېر مبارک ورته د لوسته وادله شه
خوستا د سپين سر نه قربان شم ابي
بسي له ميانده نه چي شوکوي

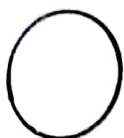

هر شخه چي ووخوتابا چوڼ نه کوو
راته په شا چا وټولے مي جور
داسي چي خولي پوري ده چي اوترو

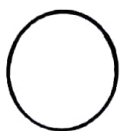

درسه دا خبره نه منده
که زړه دي تور دے له دنيا زاهد
نو بيا د کور سفېدي خله کوي

زُهَ هَادِثُو رَا ثَوْنَدِے کَرِے يِمِه
رَانِه چِي لَاس دُ مِيَنِي رَابَنگَلُو تَا
دُ سِيِنَد چِيُو رَالِه پِنَاه رَاکِپِلِه

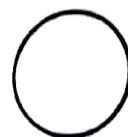

تَه خِيَلِه لُور خُور قَرَمِيَنَه گَمِيَنَه
خُور مَآخُه دَاسِي اُورِيَدِي دِي چِي
خِيَلِه بَرَجُو لِه پَرِي بَاتِه بِنُه وَي

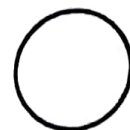

دُ ثَوْنَد پِه هَر پَرَاؤ تَنُور لِيَه دِے
دُ بَارَانُونُو اِنْتَار مَه کُوه
چَرْتَه وَرِيچِي غَرغَنَدَه اُونکِرِي

دُ دِش دَا لُوئُ اِحْسَان بَه خُوك هِيروِي
لَا جِيِنَاوِي دُ لُشُو کَالُو نَه وَي
دُ پِنغَلتُوب غُورخُنگ ي مَلَا مَاتَه کِرِي

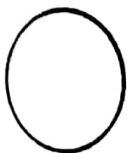

چَالِه هَم نَه وِرکُوي حَائُ پَه زِرُه کِنِي
پَه صَفَايِي بَانَدِي ي مَه تَبَرُوخُه
هِيرو خِيَل مَح دُ اِيِيَنِي نَتَه دِے

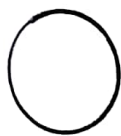

سِرکَه مِي غُورِي نُو پَه خُود کِنِي اِهَه
کَه سِيَادِي دِي پَه حَان رَاوَسْتَلِي
سِر بَه هَرخُه تَه وِر پَه خُوي کِرِي زُه

ويښي ې اوڅکلي زما د وجود
ما ډاکټرانو باندې مه گرځوي
رب دې د خوږې لارې داروگړي زما

زه بدگمانه ستا په مينه نه يم
خو څنگه زده کړم د راگونو ژبه
مزدور غريب د لوبې غوږ نه ويښي

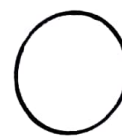

شپږينې دا يو اعتراف به کوي
درد د خندا پرده کښې مه پټوه
خلق د مات لوبښي اواز پېژني

راته ې مه وينه څرې پرېږدوه
يتيم که ډېر هم خداي خوشحاله کړيو
خو د ژړا عادت ترې اوسنه وتو

چاته د سپي سرې نظر نه کوي
هسي ې ځايه پرې ځان مه سپکوه
کانه هغه دروند وي چې پروت وي په ځان

د حقيقت زهر گوتېاي دي ما
زه خو د خوب دنيا کښې نه اوسمه
پنځله په څه غږېده کښې زوے راکوي

دُ شاعر چاپ کتابونه

۱. دُ رنہا سپوږي، پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۱ء)
۲. ہم آينونو کي قيدي، اردو شاعري (چاپ ۱۹۹۳ء)
۳. سترگو کښي خوب دُ چکوډر ياتي نه شو
پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۶ء)
- روپي ايوارډ يافتہ چاپ کاريم بخش ايوارډ ۱۹۹۶ء
رته غويډونو کښي بنگري شرنکوي
- دُ پښتو هايکو مجموعہ (چاپ ۱۹۹۸ء)
۵. گرفت، اردو شاعري (چاپ ۱۹۹۹ء)
۶. کانيي دکهل پته لاس کښي خوندي نه کوي
دُ پښتو هايکو مجموعہ (چاپ ۲۰۰۰ء)

ناچاپ کتابونه

۱. وايه زما دُ خوب تعبير به شد وي
پښتو شعري مجموعہ
۲. رضا حمداني شخصيت اور شاعري، ايم. فل مقالہ
۳. بيباکئي اظهار، دُ اردو تقريرونو مجموعہ

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**